

Iñigo Aranbarri: "Intelektualtasuna erdi eresia dago"

Euskal tipografiaren historia, hizki larriz

Manga: Zaletuek euskaratzen dituzte komikiak

ARGIA

2008ko ekainaren 8a | LXXI. urtea | 2.140 zenbakia | 3,70 euro

Hezkuntzari azterketa

2009tik Eusko Jaurlaritzak kanpo ebaluazioak egingo ditu LHn eta DBHn

Bai Euskarari Ziurtagiria

gu ziur gaude

“profesionalak
garelako”

“lehiakorrangoak izan
nahi dugulako”

“jokaldirik onena
delako”

“elkar ulertzen
dugulako”

ziurtagiriaren **elkartea**

902 430026

baieuskarari.org

1.500 entitate baino gehiago

- 4 Deabruaren abokatua: Naroa Iturri.**
Fermin Etxegoien.

Gaiak

- 16 Euskal tipografia: Modernitateari keinuka.** Garbine Ubeda Goikoetxea.

Iritziak

- 20 Ur Apalategi. Ttakun (h)errenka.**
Hil daitezela lehenbailehen...
- 21 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
- 22 Imanol Alvarez.** Lehendakariaren "ekidistantzia".
Joseba Barandiaran. Carla, Txentxo eta...
- 23 Ixabel Etxeberria.**
Kea, gasa eta iruzurra.
Joxemari Ostolaza. Aukerarik.
- 24 ARGIAko zuzendariari gutuna.**
Pedro Alberdi.
- 25 Patxi Zubizarreta. Ekaineko zirtak.**
Atxikimendua.
- 26 Bertso berriak. Ezkerraldeak bere buruari jarriak.** Onintza Enbeita.

Euskal tipografia.

Iñaki Arriola.

Erdiko kaiera

- 30 Denbora-pasak.** Ana Zambrano eta Kike Amonarriz.
- 31 Argitalpenak.** Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
- 34 Ezpalak.** Jon Torner.
- 35 Abarrak.** Gorka Bereziartua.
- 36 Ganekogorta, adar jotzaileen tontorra.** Unai Cuevas.
- 38 Makina bat kontu.** Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua eta Jakoba Errekondo.
- 40 Denboraren makina.** Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

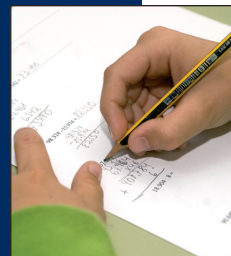
- 44 Euskara lan munduan. CAF eta Montte euskara planetan.**
Naiara Exposito.
- 46 Bero-beroan.** Juan Mari Arregi, Onintza Irureta eta Xabier Letona.
- 48 Net Hurbil. Mandelaren ametsa xenofobiatan ito da Hegoafrikan.**
Pello Zubiria.

Barne-errotulu elebiduna CAFen.

5 | Kanpo ebaluazioa | Estitxu Eizagirre

2009ko apirilean egingo dute Lehen Hezkuntzako 4. mailako ikasleek eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako 2. mailakoek kanpo ebaluazioa. Lehen aldia da errola ebaluaketak egingo direna, hau da, EAEko ikasle denei proba bera egingo zaiena, eta urtero errepikatuko da. Konpetentziak izango dira aztergai, eta ikastetxeek, jasotako emaitzen arabera, hobekuntza planak egin beharko dituzte.

27 | Manga eta animea: Bertan dugu Tokio

Gorka Bereziartua

41 | Iñaki Arriola

Mikel Asurmendi

50 | Azkena

Aingeru Epaltza

10 | Iñigo Aranbarri | Uxue Alberdi

Hitzen hautatzaile batekin egin dugu elkarrizketa eta hitz egokienak aukeratuz literaturaz, kazetariez, manifestuez eta best-sellerrez mintzatu da Euskal Herriko lehenbiziko prentsa ombudsmana, jatetxe begetariano bateko bazkalostean.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estitxu Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbiñe Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Lander Arbelaiz, Eli Pombo, Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz, Olatz Korta. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte, Aloña Soraluze. Bezeroen harrera: Nagore Lozano.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Fax: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Fax: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTAELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 135 euro. Ipar Euskal Herria: 165 euro. Espainia: 135 euro. Beste atzerriak: 170 euro. Airez: 268 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaiña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko irudia: Marko Armspach.

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

GIPUZKOA
zurekin, aurrera»

kutxa

“Euskaldunon zoriontasun maila? Zerotik hamarrera... gertaeren arabera”

Naroa Iturri | Brigadista

Telebistan agertzen zaigun presentzia oparoko kazetaria.
Horrelakoa da bizitza saioa egiten du orain.

FERMIN ETXEGOIEN

Argazkia: Maddi Soroa

Bi norantzako izen-abizenak daramatzazu... Ba al zara inoiz Iturri Naroa?

Ufff, a ze galdera... Horrelakoak ez zizkiguten EHUn erakutsi! Naroa Iturri, Iturri Naroa, bi norantzakoa eta batekoa. Bigarren abizenarekin geratuko naiz, Lizarribar.

Dena den, ondo etorriko litzaizuke sexuaz aldatuz gero...

Falta zitzaidana! Ia 1,80 neurtzen dut, ez naiz bate-re fina, *señorita*. Lagunek poteoan nagoenean dudari jarreraz barre egiten didate, hankak zabalik egoten naizelako eta bertso bat botatzeko itxurarekin. Agian sexu aldaketa gabe ere...

Askapenako brigadista izan zara Bolivian eta autonomia prozesurik ez omen duzu nahi.

Boliviako autonomia prozesua oligarkek eta AEBk bultzaturiko prozesu banatzaile eta ustela da, horrekin ez nator bat. Baina autonomia eredutzat har daiteke, autonomia eta erabakia.

Eredu ala eskubide?

Eskubidea! Ea, autonomia eskubidea, autodeterminazioarako eskubidea, herri guztiok dugu. Horretan gabiltza gurean ere, baina Bolivian autonomia ekialdeko lau departamenduetarako eskatzen dute, hau da, errekurso naturalak dauden lurraldeetarako. Helburua? Aberastasunen kontrol eskusiboa oligarken, kanpotarren, txurien, esku geratzea.

Horrelakoa da bizitza telebista saioan lan egiten duzu. Euskaldunon zoriontasun maila, zerotik hamarrera?

Gauza asko ditugu eskasak gure inguruan, kexatzeko mila arrazoi, baina hala ere harro sentitzeko eta zoriontsu izateko arrazoiak ere baditugu. Zerotik hamarrera... gertaeren arabera.

EITBk zenbat ordaindu dio –bataioaren truke– Fermin Muguruzari?

Akaso bi kalimotxo eta Moskuko haragi bola bat, akaso dirutza, batek daki. Nik behintzat ez!

Euskarazko telebista zergatik ikusten da behar baino gutxiago?

Askotan galdetu diot neure buruari baina ez dakit. Ohitura kontua, gustu kontua, eduki kontua...

Zuen kasuan, audientzia eskasa jasoz gero... ildo editoriala betetzen ari den seinale?

Eskasa... Beno, euskal ikusleen kopurua ikusita... Nik uste euskal gizarteko esparru zabal batera bideratzen dela saioa eta ildo edo ez, ni gustura nago. Saio duina egiten dugu!

Egia da telebistako birjintasun profesionala Iñigo Agirre kazetariarekin apurtu zenuela?

Bai, *Bertatik Bertara*-n hasi ginen bekadun elkarrekin eta ikasi ere elkarrekin ikasi genuen kazetaritza, hori bai... beti kondoiarekin! Kar, kar...

Aitaginarreba duzu Luis Elberdin sexologoa. Zauriaren aurretik tiritatzen?

Zapatariak beti zapata zaharrak! Baina egia da, gaur egun merkatuan oso tiritatzen ikus daitezke. ■

Kanpo ebaluazioa

Hobetzeko akuilua ikastetxeentzat

Kanpo ebaluazio pasa beharko dute 2009ko apirilean EAEko Lehen Hezkuntzako 4. mailakoek eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako 2.

mailakoek. Konpetentziak, alegia ikaslea egiteko gai dena, neurtuko dira, ez edukiak. Ikastetxeek, jasotako emaitzen arabera hobekuntza planak egin beharko dituzte.

Eskolek konpetentzien irakaskuntzari heltzeko balioko al dute? Ez al da emaitzen erabileran interesaturik egingo? Irakaskuntzaren kalitateari astindu bat emango al dio?

LOEK BOTA ENBIDOA eta 175/2007 curriculum dekretuak hordagoz erantzun. Diagnostiko-ebaluazioak egin behar direla dio Espainiako legeak, eta Autonomia Erkidegoen esku uzten du hauek egiteko konpetentzia. EAEko 175/2007 dekretuak kanpo eta barne ebaluazioa bultzatzearen aldeko apustua egin du.

Eusko Jaurlaritzaren Berritzegune, Ikuskari eta ISEI institutukoek (Irakas-Sistema Ebaluatu eta Ikertzeko erakundea) prestatu dute azterketa eta aurtengo ikasturtean ISEIk egin du frogua pilotua 150 ikaslerekin, hainbat ikastetxetako 44 geletan. Ondoren, Eusko Jaurlaritzari bere eredu proposamena helarazi dio, eta irail alderako ebaluazioak zehaztuko dituen arau edo agindu bat ateratzea espero da.

Zer da kanpo ebaluazio bat?

Diagnostiko-ebaluazioak egiten dituzten hainbat eredu aztertu ditu ISEI institutuak, EAE-rako izango dena diseinatu aurretik: Andaluziakoa, Txilekoa, Frantziakoa...

Barne ebaluazioak direnean, gobernuak frogua bat prestatzen du eta ikastetxeei ematen die aplikatu dezaten. Ondoren, gobernuak ikastetxeen lagin bat biltzen du, eta batez-bestekoa ateratzen. Azkenik, ikastetxeen esku geratzen da bere emaitzak herrialdeko batez-bestekoarekin konparatzea. Sistema honen abantailak merke eta autonomia izatea dira.

Espainiako ebaluazioak 3 urtez behin

LOEren arabera, hiru urtez behin Espainiako Estatuko ikasle denei diagnostiko ebaluazio orokorra egingo zaie, erkidego bakoitzaren datuak konparatzeko. Azterketa hauek LH4 eta DBH2 mailako ikasleei egingo zaizkie, eta beraz, urte horietan ikasle hauek bi ebaluazio egin beharko dituzte, EAEkoa bata eta Espainiakoa bestea.

Baina lortutako datuak ez dira konparagarriak, ez delako kontrolatzen frogua nola aplikatu den eta ez nola zuzendu den.

Kanpo ebaluazioetan, aldiz, kanpotik etortzen dira aplikatzaileak, frogua ondo kontrolatutako baldintzetan egitera. Eusko Jaurlaritzak frogua hauek aplikatzeko enpresa bat kontratatuko du, eta azterketak zuzentzeko beste enpresa bat. Azkenik, ikastetxeek eta gurasoek txosten bana jasoko dute, herrialdeko batez-bestekoa, ikastetxearen batez-bestekoa eta ikasle bakoitzaren emaitzak biltzen dituen. Sistema honen alde txarra da garestia dela. Ordea, lortutako datuak konparagarriak eta fidagarriak dira.

2009ko apiriletik aurrera kanpo ebaluazioa pasako dute urtero LH4 eta DBH2ko ikasleek, eta barne ebaluazioa egiteko aukera ere eskainiko zaie. Horrela, kanpo ebaluazioan aztertu ezin daitezkeen alorrak osatu ahal izango dituzte barne ebaluazioarekin. Adibide nabarmenena ahozko frogua da: idatzizko hizkuntza gaitasuna neurtuko da kanpo ebaluaketekin, eta ahozko gaitasuna neurtu nahi izanez gero, ikastetxeek barne ebaluazioa egiteko aukera dute.

Metodologia: zer ebaluatu eta nola baloratu

Bi egunetan egingo dituzte ebaluazioak ikasleek. Idatzizko frogak izango dira, eta galdera

Josu Sierra, Irakas Sistema Ebaluatu eta Ikertzeko Erakundeko zuzendaria

“Ikastetxeentzat presioa ekarriko du, arazoen aurrean zerbait egin beharko dutelako”

Josu Sierra, Eusko Jaurlaritzari egindako eredu proposamena aurrean duela. Ebaluazioak zehaztuko dituen araua irail alderako aterako dela espero da.

Konpetentzia denak dira idatziz eta denbora mugatuan neurtzeko modukoak? Adibidez, lidergoa...

Konpetentzia batzuk idatziz bakarrik neurtzeko arazoak izango ditugu. Mugak ditugu. Beste konpetentzia batzuk, adibidez “ikas-ten ikasi” edo “ekintzailatza” oraindik zer esan nahi duten ere definitu gabe ditugu eta hurrengo urteetan lan handia egin beharko dugu lehenik definitzen, eta gero frogua bat asmatzen konpetentzia horiek ebaluatzeko.

Emaitzak nola hartu behar dira, zehatz mehatz edo erlatiboki?

Emaitzak zehatzak izango dira, baina erlatiboki hartu beharrekoak. Ikastetxeak jasoko duena zerbait bat izango da, eta baita mailaketa bat ere. Familiei ere txosten bana emango diegu, pertsonalizatua. Urria eta Sandiaren egoeraren berri emango diegu. Kontua ez da izango “ikastetxe honen batez-bestekoa baxua da” esatea, baizik “Urria eta Sandia dira lagundu beharreko pertsonak, hauek ez dira konpetentzia

matematikoan hau eta beste egiteko gai”. Emaitza maila horretaraino zehaztuko dugu.

Baina erlatiboak ere izango dira, kontuan hartuko delako maila sozioekonomikoa, hau da nondik abiatzen den ikaslea, bestela injustua izango litzateke. Ezin dugu konparatu besterik gabe auzo pobreak bateko eta Neguriko ikasle baten emaitza, desberdina izango baita dudarik gabe. Bakoitzari, batez besteko orokorraz gain, bere maila sozioekonomiko antzerakoaren batez bestekoa ere emango diegu.

Ebaluazio hauek hezkuntza sisteman zer eragin izango dute? Eskolentzat ez al da presioa izango?

Agian bai, baina nik uste presio ona izango dela. Presio iturri nagusia da lehen aldiz jakingo dutela euren emaitza modu konparagarrian. Eta ez gaude ohituta horretara, ez gaudelako ebaluazioa ohituta, eta emaitzarik jakin gabe funtzionatzen dugu. Baina eskolaren misioa hori da, ez jantoki politik eta autobus luzeak edukitzea, eskolaren misioa da ikasleen konpetentziak bermatzea. Informazioa ez da fiskalizatzailea izango, zentroentza-

KANPO EBALIAKETEN EZALGARRIAK

1. LH 4 ETA DBH 2 MAILAKO IKASLE GUZTIEK EGINGO DITUZTE, URTERO.
2. DINARRIZKO KONPETENTZIAK EBALUATUKO DIRA, EZ EDUKIAK.
3. IPATZIZ ETA DENBORA MUGATUAN EGINGO DIRA FROGAK, BI EGUNETAN.
4. BARNE EBALIAZIOAK ERE EGITEA AUKERAN EMANGO ZAIE ZENTROEI.
5. FROGA HAUEK DIAGNOSTIKOKOAK DIRA. EZ DIRA BUKAERAN EGITEN, PROZESUAREN ERDIAN BAIZIK. IKASLEAK NOLA DOAZEN EBALUATZEA DA HELBURUA, HOBETU BEHARREKO ARAZOAK DETEKTATUZ.
6. IKASTETXEEK HOBETUNTZA PLANAK EGINGO DITUZTE DIAGNOSTIKATUTAKO ARAZOAK ZUZENTZEKO.

batzuk itxiak izango dira –test modura erantzutekoak– eta beste batzuk irekiak, nork bere erantzunak asmatu beharrekoak.

Ez dira orain arteko azterketak bezalakoak izango: konpetentziak aztertuko dira, ikasleak egiteko gai dena alegia, ez edukiak. Zortzi dira ebaluatuko diren konpetentziak, Europak hautatuak. 2009ko apirilean, zortzi konpetentzia hauek lau ebaluatuko dira: hizkuntz konpetentzia euskaraz, hizkuntz konpetentzia gaztelaniaz, konpetentzia matematikoa eta konpe-

tentzia zientifikoa. Urtero konpetentzia bat aldatu egingo da, esaterako, bigarren urtean konpetentzia zientifikoaren ordeztu gizarie zientziak ebaluatuko dira.

Emaitzak ebaluatzerakoan, ikasle guztien emaitzak aterako dira, eta batez-beste oro-korraz gain, maila sozioekonomikoa ere kontuan hartuko da: maila sozioekonomiko antzekoa duten ikastetxeen batez-besteak ere aterako dira, aldagai horrek eragin handia baitu emaitzetan.

“Ikastetxeek ez dute bakarrik jakingo non dauden, nora doazen ere jakingo dute”

ko izango delako informazioa, baina presioa ekarriko du, arazoen aurrean zerbait egin beharko duelako zentro bakoitzak. Urtero arazo berak ateratzen badira eta hori konpontzeko ezer egiten ez bada, orduan etorriko dira kontuak. Nik espero dut hau iraultza txiki bat izango dela hezkuntzan. Aldaketa globala da, azentua ikasleen konpetentzietan jartzen delako eta ez orain arte izan ditugun eztabaidetan, alegia, zer gai irakasten dugun eta zer ez dugun irakasten. Eztabaida hori bukatu da. Irakatsi nahi duzun gaia, baina zure ikasleen %30ak ez daki testu batetik ideia nagusiak ateratzen. Zer egingo duzu hori konpontzeko? Jada gauza garrantzitsuak planteatzen dira.

Eskolak ez al dira frogak horiek pasatzera bideratuko?

Agian hori ez da hain negatiboa, hain zuzen aldaketa delako konpetentziak eba-

luatzea. Beraz, bi urte pasatzen badituzte konpetentziak bermatzen, ez zait hain gaizki iruditzen.

Ikastetxeak orain arte edukietan oinarritu dira. Aldiz, ebaluazio hauek konpetentziak neurtuko dituzte. Lehen ebaluazioak ezustean harrapatuko ditu ikastetxe batzuk...

Bai, ikastetxe askorentzat sorpresa izango da. Baina lehen ebaluazioan ez da ezer bukatzen, urtero ikusiko dugu elkar, beraz, lasai hartu.

Ikastetxeen rankinga egiteko arriskua dago?

LOEk esaten du, eta 175/2007 curriculum dekretuak ere bai, ezin direla ikastetxeen rankingak egin. Gu ere saiatuko gara hori saihesten. Ikastetxe bakoitzari bere emaitza emango diogu, ez ikastetxe denon emaitzak biltzen dituen txostena. Rankingak injustuak dira, ez delako matizatzeko ikastetxe bakoitza zer inguruetan dagoen. Beste kontu bat da ikastetxe bakoitzak bere

“Rankingak injustuak dira, ez delako matizatzeko ikastetxeak zer inguruetan dauden”

emaitzarekin zer egiten duen. Ikastetxe batek publiko egin dezake matrikulazio garaian “nire emaitza hau da”, eta nire iritziz eskubide osoa du horretarako, ranking egiten ez badu, esanaz “ni hogeitabigarren nago”. Orain, zainduko dugu egia esan dezala. Ikastetxe batek esan dezake “nire batez-bestekoa 500 da”, baina isildu bere maila sozioekonomikoko batez-bestekoa 560 dela. Guk esan egin beharko genuke berari dagokion batez-bestekoa askoz altuagoa dela eta egia isiltzen ari dela.

Urtero jasoko dute emaitza, eta orain nobedadea da baina ikusi behar da urteen joanean zer joera duen ikastetxe bakoitzak, eta LH4an ebaluatutako ikasleek zer ebolutzio egiten duten DBH2 mailara arte. Beraz, ikastetxeek ez dute bakarrik jakingo non dauden, nora doazen ere jakingo dute.

Ebaluatuko diren 8 kompetentziak:

- ✓ Zientzia-, teknologia- eta osasun-kulturarako gaitasuna.
- ✓ Ikasten ikasteko gaitasuna.
- ✓ Matematikarako gaitasuna.
- ✓ Hizkuntza-komunikaziorako gaitasuna.
- ✓ Informazioa tratatzeko eta teknologia digitala erabiltzeko gaitasuna.
- ✓ Gizarterako eta herritartasunerako gaitasuna.
- ✓ Giza eta arte-kulturarako gaitasuna.
- ✓ Norberaren autonomiarako eta ekimenerako gaitasuna.

Lehen aldiz errolda-ebaluazioa, eta diagnostikokoa

Lehen aldiz historian ikasle denei azterketa bera pasatuko zaie, zentsu-ebaluazioak izango dira. Eta lehen aldiz, ikasle berak ebaluatuko dira bi aldiz, 4. LHn eta 2. DBHn. Horrek aukera emango du ikasleek tarte horretan zer garapen izan duten ikusteko. Beraz, kontua ez da “ea nola bukatu duten” ikustea, baizik “bukatu aurretik, ea nola doazen”.

Hobekuntza planak

Kanpo ebaluaketek derrigor ekarriko dute ikastetxe bakoitzak bere hobekuntza plana egitea, antzemandako arazoei konponbidea jartzeko. Kanpoko bi eragileren laguntza izango dute plan hauek egiteko: ikuskaria eta aholkularia. Planak betetzerako orduan, kanpoko bi eragileren inplikazioak exigentzia handituko duela espero daiteke.

35.000 ikasle urtero eta baliabide piloa

Urtero 35.000 ikasle inguruk egin beharko dituzte kanpo ebaluazioak.

Oraindik ez dago kalkulua zehatz-mehatz eginda, baina baliabide asko eskaini beharko zaizkio ebaluazioari. 175 pertsona beharko dira azterketak aplikatzeko bakarrik, enpresa bat kontratatu beharko da azterketa hauen

datuak digitalizatzeko, beste enpresa bat azterketak zuzentzeko... Eta behin emaitzak jasota, ikastetxeek egin beharko dituzten hobekuntza planak laguntzeko ikuskariak eta aholkulariak beharko dira. Baina ISEI institutuko zuzendari Josu Sierrak inbertsio hau beharrezko ikusten du: “Kontuan hartu behar da orain arte miseria bat eskaintzen zaiola ebaluazioari, eta bada garaia ebaluazioan inbertitzeko. Ebaluatzen ez dena ezin delako hobetu”.

Seminarioa udako ikastaroetan

Euskal Herriko Unibertsitateak Udako Ikastaroetan kanpo ebaluaketei buruzko seminarioa antolatu du. Uztailaren 10 eta 11n izango da, eta bertan Josu Sierra bera, Albertako (Kanada) Hezkuntza Saileko Jin Dueck, Andaluziako Hezkuntza Saileko Antonio Benitez eta Txileko Hezkuntza Saileko Leonor Cariolak parte hartuko dute.

Ikas komunitateari aldaketa handiak ekarriko dizkioten ebaluazio hauek, oihartzun handirik egin gabe, ate-joka ditugu jada. Hezkuntzako emaitza guztiek bezala, hurrengo ikasturtean lehen emaitzek hautsak harrotuko dituzte, baina denborarekin ikusiko da ikastetxeek irakas sistema hobetzeko baliatuko dituzten. ■

Xabier Muñoz, Bastidako ikastolako zuzendaria

«Gure eskualdean D ereduan ikasteko aukera bakarra gara»

1.100 biztanle inguruko herria da Bastida (Arabar Errioxa). Hamarkada batean, bilakaera handia lortu du bertako ikastolak, eta behar berriek eskatuta, aurtengoa antolatzen duen hirugarren Araba Euskaraz du dagoeneko (ekainaren 15ean). Eremu erdaldunean ikasleak erakartzeko lanaz mintzatu da Xabier Muñoz ikastolako zuzendaria.

MIKEL GARCIA

Zein ibilbide egin du Bastidako ikastolak?

Duela 28 urte euskararen interesak bultzatuta gurasoek sustatutako lanari esker sortu zen. Gela bat aurkitu, orduko baldintzetan lan egiteko prest zegoen irakasle bat topatu eta proiektua aurrera atera zuten. Sei bat hurrekin abiatu ziren eta urteen poderioz irakasle, gela eta ikasle gehiago lortzen joan gara. Hala, une batetik aurrera ikusi genuen ez ginela sartzen Udalak utzitako eraikuntzan. 1989an egin zen lehen Araba Euskaraz Bastidan, baina batik bat euskara suspertzeko egin zen, ez zegoen halako beharrik. 2004an errepikatu genuenean bai, tokiaren beharrak bultzatuta egin genuen, gela gutxi genituelako eta ikastola berri bat bultzatzeko. 2006-2007 ikasturtean ikastola berrian hasi ginen eta honek suposatu duen maileguari aurre egiteko izango da aurtengo edizioa.

Nahiko eremu erdalduna da Arabar Errioxa. Horrek gauzak zailtzen al ditu?

Lana apur bat gazi-gozoa izan daiteke, polita bezain gogorra: alde batetik asko dago egiteko eta horrek asko motibatzen zaitu, baina bestetik helburuak ezin dira denbora gutxian bete, eremu erdaldun baten ohiturak aldatzeko epe luzera egin behar da lan. Azken finean, hemengo errealitatea erdalduna da, guraso gehienek ez dute euskaraz egiten eta Errioxako ikasle ugari

“Azkeneko hamar urteetan ikasle kopurua bikoiztu egin da eta horrek zerbait esan nahi du”

ditugu. Halere, euskararekiko interesa badago, geroz eta gehiago; adibidez, IKA euskaltegiak eskolak ematen ditu ikastolan bertan eta ikasle gehienak ikastolako haurren gurasoak dira. Orain euskara ikastolatik kanpora ateratzea falta da, hizkuntzarekin egiten dugun lanak jarraipena izan dezala ikasgeletatik at; ziur gaude etorkizuneko belaunaldiak posible izango dela, gure ikasleak heltzen direnean.

Izan ere, bilakaera garrantzitsua izan duzue.

Bai, azkeneko hamar urteetan ikasle kopurua bikoiztu egin da eta horrek zerbait esan nahi du, ikastola txikia izan arren. Egun, 199 ikasle eta 13 irakasle gabiltza bertan. Arabar Errioxaren baitan, Oionen eta Lapuebla de Labarcan ere D eredia dago, baina gure eskualdean (Briñas, Casalarreina,

Haro...) D ereduan ikasteko aukera bakarra Bastidako ikastolak eskaintzen du eta matrikulatuen erdia baino gehiago inguruko herrietatik datoz.

Araba Euskaraz festari dagokionez, zein aurreikuspen egiten duzue?

Herrian eta eskualdean hainbat ekitaldi antolatu ditugu dagoeneko giroa berotzeko eta baikor gaude, aurreko esperientziak ere onak izan direlako. Eguraldi ederra ere ia ziurtatuta daukagu hemen eta beraz jende asko espero dugu. ■

Babeslea: Hondarribiko Udal

2008ko ekainaren 8a

ARGIA

«Krisia, egotekotan, ez dago literaturan, ustezko irabazietan baizik»

Badaude pertsona batzuk armairua ireki eta arropa bat janzten dutenak. Ispiluan begiratu, erantzi, alkandora aldatu, begiratu, kendu, jaka jantzi, erantzi, galtzak aldatu, begiratu... Beste batzuek gauza bera egiten dute ahoa irekitzen duten bakoitzean. Alkandora bat bezain erabilia, gastatua, zartatua, zikindua edo oroitzapenez betea egon daitekeelako hitza. Hitzen hautatzaile batekin egin dugu topo.

UXUE ALBERDI

Argazkiak: Karlos Corbella

Hizkuntza, hitza duzu lanerako tresna. Arma boteretsua da. Botere horrek zer sortzen dizu, fedea ala beldurra?

Fedea gutxitan. Beldurra gehienetan, eta obsesioa nahi baino gehiagotan. Ia edozein egoeratan, baina batez ere kazetaritzan, politikan edo literaturan hitzak ez direla zamatuta gabekoak ohartzen zarenean, eri handi zara; hitzak zaindu beharrekoa den karga baitauka beti berarekin.

Hitzak ba al du mugarik?

Berez ez. Geure baitan dago hitzari ematen diogun erabilera; gizatasunaren gainean, jendearen ahalmenaren gainean uzten da hitza hazten, eta hori da ederreana. Baina, jakina, hor du ordaina, kontuan izan behar dugu nola datorren, zer eta nork erantsi dion erantsi diona. Hitza ez baitator hutsik. Egutero betetzen dugu guztiok, eta zer esanik ez, maiztasunagatik, prentsak.

Irakaslea zara. Zeintzuk dira euskararen normalizaziora bidean ikusten dituzun erroka nagusiak?

Alde batetik, komunikagarritasuna. Mundua gure hizkuntzan normaltasun osoz adieraz dezakegula erakutsi behar dugu, beste hizkuntzetan bezalaxe. Hori neurri batean geure esku dago. Askotan esaten da, gure errealtatera hurbil daitezen, mundu erakargarria sortu behar dugula erdaldunentzat. Gure bidea egin behar genuke, indarra horretan jarri, eta ikusiko dugu. Baina sarritan, erdaldunentzat mundu sinpatiko bat sortu behar dugula esaten dugunean, ez dakit benetan zer esaten ari garen. Inpresioa ematen baitit tontotu egin behar dugula. Izan ere, eztabaida hori beste arlo batzuetan planteatzen denean, literaturan, esaterako, ondorioa beti da literaltasuna bera koska bat edo bi jaitea, eta ez dut uste, inondik inora, bidea hori denik.

Euskal Herriko lehenbiziko prentsa ombudsmana izan zara. Ezer baino lehen, zeri deitzen diozu zuk euskal prentsa?

Euskal ikuspegitik, euskarak berak markatutako ikuspegitik, lurraldetasun jakin bati begira, euskaraz sortutako prentsa. Mundua geure hizkuntzan adierazten duena.

Hedabideen jarduna begi zorrotzez aztertzen duen nolabaiteko irakurlearen defendatzailea izan zara. Zer diagnosi egiten diozu euskal prentsari?

Bi arrisku nagusi ikusten dizkiot. Bata, ez dakidala nolako gaitasuna dugun gaur egungo errealtatea erakusteko. Ez dakit gaur egun hori egiteko gai garen, ezta dauzkagun baliabideak behar beste aprobetxatzen ditugun ere. Bestea, eta aurrekoarekin oso loturik dagoena eta gero eta garbiago ikus daitekeena: albisteak beste nonbait idazten dira, erredakzio batera heltzen dira —eta berdin da erredakzio horretan euskaraz, txekieraz edo norvegieraz lan egiten den—, eta zer egiten da? Heldu den moduan eman, bakoitzak bere hizkuntzan. Bi aldiz pentsatu gabe hitz horiek nola datozen. Nik hor ikusten dut gaitzik handiena, eta *Hizlandiaren* esperientziak hori erakutsi dit, ez dugula behar besteko filtroa jartzeko informazioa garbitzeko. Bertsio ofizialak bere horretan onartzen ditugula, informazioa mikrouhin labean bi minutuz berotu eta euskaraz ematen dugula; hitzek benetan zer esan nahi

Nortasun agiria

Iñigo Aranbarri 1963ko irailaren 20an jaio zen Azkoitian (Gipuzkoa). Filologian lizentziaduna da, eta euskara irakaslea lanbidez. Idazlea da eta genero guztiak landu dituela esan daiteke: poesia, saiakera, kronika, biografia, nobela... *Zulo bat uretan* eleberria argitaratu berri du. 2004tik 2006ra bitartean *Berria* egunkariko ombudsman-a izan zen: kazetarien ohiturak eta akatsak, asmazioak eta *hiztripuak* agerian utzi zituen iganderoko artikuluetan, eta *Hizlandia* izeneko antologian bildu, gero. Susa argitaletxeko kidea da.

Iñigo
Aranbarri
• PERTSONAIA •

■ Iñigo Aranbarri

duten, zer karga duten eta nork idatzi dituen pentsatu gabe. Eta askotan problema ez da albis-tea ala argazkia egia den ala ez, egia gauza asko da, baina problema ez da egia, errealitatearen kudeaketa baizik. Errealitatearen gestioa da ideologiak mugitzen dituen.

Nola definituko zenuke kazetaritza ideala? Zein da kazetaritzaren eginkizuna?

Badakit oso ikuspegi erromantikoa dela, baina egungo gizartearen aurpegia erakusten didan kazetaritza maite dut, Joseph Rothe-k Weimar garaiko Berlingo kronika zoragarri haietan dioen bezala, “bere aldiaren aurpegia marrazten duen kazetaria”.

Zerk pizten dizu interesa?

Kazetaritzak eta literaturak elkarrekin partekatzen duten espazio komun horrek. Zeregin handia dago hor. Zer ikasi handia izan dezake bai kazetaritzak literaturatik, bai literaturak kazetaritza-tatik; eta nik gustura irakurriko nuke, esaterako, gaur egungo kazetari batek Santurtzira iristen diren polizoiei buruz egindako kronika bat; ez haize alde, ez gurasokeriaz ari dena, bere gordin-tasun eta datu objektibo guztiekin, baina estilistikoki kazetariaren ‘ni’ kritiko, ausart eta landuaz idatzia. Nik uste, jendearen emozioa lortzen duenean lortzen duela kazetaritzak bere gailurra. Orain dela gutxi izan da Sartagudako ekitaldia. Aspaldiko partez emozionatu egin nintzen kazetaritzarekin. Aitari zer gertatu zitzaion kontatzen zuen orain zaharra den emakume batek, herriko maisua nola hil zuten beste batek, amak nola lan egin behar izan zuen familia aurrera ateratzeko... Jendearen zaina eta bihotza uki dezaketen historiak dira. Sinesten dut badagoe-la oraindik horrelakoak kontatzeko aukera.

Kazetari erromantikoa da zure azken eleberriko protagonista, eta oso ondo bereizten ditu historia eta memoria.

Kazetari honentzat historia zaborte-gi handia da. Badaki historiarekin zer manipulazio egiten den. Horren aurrean, berak nahiago du memoriaren aldeko apustua egin. Memoria historia gertua da: oraindik bizi diren batzuek hilda daudenen gainean kontatzen dutena. Istorio horiek, memoriakoak, emozioa transmititzeko gai dira eta, nik uste, lantzeko eremu interesgarria dago hor.

Badira lau urte Literatura Eskola martxan jarri zela. Zein helbururekin sortu zen eta zein bide egin du?

Herri honetan gertatzen diren amets zoragarri horietako bat da hau. Bi lagun etorri zitzaizki-dan bila Larrabetzutik; “literaturaz ikasi nahi dugu”, zioten. “Nola, ikasi?”, galdetu nien nik, eta “irakurtzen ikasi nahi dugu. Egingo diguzu diseinu bat? Gainontzekoa gure kontu”. Oso ondo ulertu nuen zer nahi zuten, proiektua azaldu zidaten eta zinez liluratu ninduten:

Egosten

“Urteak eman ditzaket istorio bat egosten. Idaztea ofizioa da, maisu onak izanda, irakurketa onak eginda, hanka-sartze askoren ondoren, nik uste, ikas daitekeela itxura antzean idazten. Baina istorioa, momentu bakoitzean kontatu behar duzuna aukeratzea urteetako lana izan daiteke”.

horrenbeste graduondo eta master dauden garaiotan, jendea hilean behin elkartzeko literaturaz ikasteko, ez dakit bost euro zen matrikula, hamaiketakoa barne. Egin nien agindutakoa, hitzaldi batzuk lotu nituen, eta esperientzia, nik uste, ikaragarria izan zen han biltzen ginen denontzat. Euskal Herriko hainbat txokotatik Larrabetzura joatea larunbat goizetan lauzpabost ordu pasatzeko Argentinako literaturaz edo Aitzolen ametsaren porrotaz hitz egiteko... Hiru urte egin nituen, orain apartetxo nabil, baina poztan nau erokeria eder horrek oraindik baduelako segida.

“Hitza ez dator
hutsik: geuk
betetzen dugu,
eta aurretik beste
batzuek bete
izan dute”

Eta zuk zergatik, zertarako idazten duzu?

Oso erantzun primitiboa izango da, baina beharra sentitzen dudalako idazten dudala uste dut. Bestela ez nuke idatziko. Hainbat generotan aritu izan naiz, eta barruan daramatzadan kezkek forma jakin bat hartzen dute. Badakit zer izango den nobela bat, zer artikulatu bat... Beharra sentitzen dut idazteko. Ez dut esan nahi argitaratu beharrak itsutzen nauenik, ezta gutxiago ere. Gehiago kezkatzen nau buruan egosi dudan kezka horrek forma egokia hartzeak. Ez dut esango neuretzat idazten dudarik, ez da egia. Ni konbentzituta ez banago testu hori ez da ateratzen, baina “argitaratu egingo da” esaten dudan unetik, garbi daukat ez naizela niretzat bakarrik ari. Zurikeria handia litzateke hori esatea.

Forma aipatu duzu. ‘Zer’ bezain garrantzitsua al da ‘nola’?

Irakurri berri dut *Ulenspiegelen eleezabarraren* itzulpena. Gauza politak daude, baina istorioa ez da, berez, apartekoa ere. Literatura mailara igotzen duena itzultzaileak idazkerari eman dion *turnua* da. Idazkeran bertan dago edertasuna. Askotan ikusi dugu oso istorio eder bat gaizki kontatua, eta sufritu egiten dugu. Kontrakoa ere gertatzen da: ezer kontatu ez eta

estilistikak zoratzea. ‘Zer’ bezain inportantea da ‘nola’, baita inportanteagoa ere sarritan.

Literaturaz baino, hitz egin dezagun gure literatura sistemaz. Honi zer diagnosi egiten diozu?

Gero eta maizago entzuten da birmoldaketa egin beharra dagoela idazleen artean, jende gehiegi dagoela... Mari Jose Olaziregik ere antzeko zerbait esan berri du Renon. Ni ezin egon naiteke horrekin ados. Kontua da kontsumitzaileak ez garela idazleak beste ugaritu. Beraz, salmentak jaitsi egin dira titulu bakoitzeko. Argitaratzea lortzen duen jende asko lortu dugu eta hori, berez, ez al da poztekoa? Gainera, sistema orekatu bat ezin da hiruzpalau izenen gainean oinarrituta egon. Ikusi dugu horrek zer gaitz ekarri duen urteetan. Krisia, egotekotan, ez dago literaturan, ustezko irabazietan baizik. Liburua editatzeak kostu ekonomiko handia du, eta noski, hor piztu da kezka. Baina, zenbat argitaletxe dago helduentzako literatura soilik plazaratzen duena? Bestalde, irakurle moduan, azken urteetan benetan plazer handia sentitu dut hainbat gauzeekin, eta alde horretatik ez naiz oso alarmista. Uste dut kezka merkantilista sormenezkoa bihurtu nahi dela.

Hala ere, zuk esandakoa da: “Liburuek ez dakite beren burua saltzen”. Idazlea produktu bilakatu ezean, ez dago saltzerik?

Badirudi horrantz goazela. Lehen, liburu bat idatzi eta, esango nuke, gutxi-asko, bere bidea egiten zuela. Ez dakit ez ote garen ari iragana edertzen, baina gaur egunean —eta uste dut diskogintzatik datorren ohitura ere badela—, hor egon beharra dago. Elkarriketak eman behar dituzu, irakurle klubetara joan behar duzu azalpenak ematera, telebista programetara, irratsaioetara... Idazleari bere obraren gaineko lan teorikoa eskatzen zaio nolabait. Idaztea, antza denez, ez da nahikoa.

Zuk esana da: “Ez zait gustatzen satisfazioaren kultura honetan idazleak missen gisa erabiltzea”.

Esango nuen, horrek benetan erretzen bainau: boterearen aldetik saltzen ari den satisfazioaren kultura. “Munduko tokirik ederrenean bizi gara, munduko industriarik onena dugu, hemen baino hobeto ez da inon jaten, munduko jenderik onena dugu...”. Munduko zilborra gara. Ez dago inongo autokritikarik. Aparatu politikoak, gaizki egin arren, ez dizu inoiz akatsik onartzen. Nola bada, “jendeari konfiantza eman behar bazaio”. Txarrena da, intelektualtasuna ere, berez sistema horren akuilu izan behar lukeena, erdi eresia dagoela. Akuilu baino, miss. Mezua, entzuten dugu zein den: “Denok elkarren lagunak gara, kritikoak izan zaitezke, baina ez pasa”. Munduan beste asko lez, askoz errazagoa da denontzat erdi isilik, erdi lo egotea. *Laissez faire, laissez passer*.

Zer eragin izan zuen *Utikan!* manifestuak?

Esan dugu “kito, nazkatu gara, gauzak gaizki egin dira, zertarako Euskadi saria?, idazlea miss gisa erabiltzeko?”. Gertatzen dena da administrazioak ez duela sekula onartuko makinak huts egin duela. Eta zalapartagatik eragina izan badu ere, konpondu gabe segitzen du. Entzundakoak entzunda eta irakurriak irakurrita, Kafkaz oroiten naiz sarritan, eraman ezin administrazioaren logika.

Txapela
buruan
ta ibili munduan

Narrika, 18. Donostia
telf. 943428299 www.txapelaburuan.com

“Puntu batzuetan ez ginen nahi bezain zorrotz ibili. Beste batzuetan motz geratu ginen”, irakurri dizut.

Manifestu guztiek bezala, *Utikan/ek* ere zeukana zeukan manifestutik: puztua egon zitekeen, purrustadatik asko zeukan, petraletik... eta hor, hainbat jende ere mindu zuen. Entzun gabe ez gaude: “Alonsoren ipuinak dira”, “umekeria da”... Guk beharra ikusi genuen, nahi bat, “gure aldetik kito, ezin dugu horrela jarraitu” esateko. Bagenekien eten bat bazetorrela, eta zorrotzasun bat eskatzen zuela denon partetik. Baina administrazioak betikoan jarraitzen duela ikusten dugu. Orain dela gutxiko ARGIA batean Miren Azkaratek esaten zuen, zergatik hautatu ziren Jon Alonsoren *Erretzailen eremua* eta Koldo Izagirreraren *Rimmel* haur eta gazte literatura atalean galdetuta, epaimahaiak hala erabaki bazuen, administrazioak hori babestu beste erremediorik ez daukala. Hor ere akatsa izan zen, akats administratiboa, denei iritsi baitziztzaie gutun bera, haur eta gazte literaturakoan izan zirela hautatuak. Zer kostatzen zaio administrazioari esatea: “Bai, berriro ere gauzak gaizki egin ditugu”? Makina perfektuarena. Txapuza txapuzaren ostean, eta argitu dezaketena isilik. Larderiaren kulturen bizi gara.

Liburu-dendara sartu eta apal batean ikusi duzu: “Euskal literatura”. Bitxikeria al da gurea?

Zeuk esan duzu. Gaur egunean liburu-dendetako erakusleihoak erosi egiten dira. Etortzen da Planeta, etortzen da ez dakit nor eta esaten du: “Beno, orain Zafonen liburuak jarri behar dituzue hainbeste metro koadrotan”. Eta hala ikusten dugu egunero-egunero. Bazterkeriara konde-natuta gaude. Eta sukaldariekin eta Oscar Terolen umorearekin apala partekatzen.

Eta zer etorkizun du “euskal literatura” bitxi horrek nazioarteko azken arrakastaren ondoan jarrita?

Logika ankerraren mirabe garelako guztiok. Liburuzaleek, liburu-saltzaileek esan nahi dut, badute oraindik, kazetariak bezala, ikuspegi erromantiko bat nire imajinarioan. Nik ezagutu dut dendari bat esaten zidana: “Begira, beharbada interesatuko zaizu... idazle boliviarr bat heldu zaigu ipuin zoragarriak idazten dituen...”, eta beharbada, ale bat edo bi salduko zituen Boliviatik etorritako liburu horretatik. Bazekien, utz diezadazu amets egiten, bazekien nori saldu eta horrek zer eragin izan zezakeen. Liburuzalearen eta eroslearen

AZKEN HITZA

Elitea

“Ez daukagu estaturik, ez daukagu egiturarik, baina apar-apparrean gaudela sinestarazten digute. Eta, bai, badaude ikono batzuk apar-apparrean daudenak, baina jendearen errealitatea beste bat da, eta hiru milioi bizi bagara Euskal Herri honetan, jende asko nola bizi den ikusteko ere, nahikoa da bi begi izatea. Euskaldunok munduan ez dugu parerik, baina gastu sozial txikienetakoa duen herria gara. Egoera errealarari uko egiten diogu, nahita, ongizatea saltzeko. Limurtze etengabea da administrazioarena”.

Errazkeria eta utzikeria

“Lehen informazioa bilatu egin behar zen; gaur egun etxeraino ekartzen da. Erredakzioraino. Eta ohartzen zara zer dinamika arriskutsu sortzen diren. Beste hainbat gauzatan bezala errazkeria eta utzikeria dira gaitzik larrienak”.

artean orain arte egon den magia horretan sinesten dut. Gaur egunean hori ere asko aldatzen ari da, baina. Orain dela gutxi gertatu zait, liburu-denda ezagun batean: neure ondora emakume bat heldu zen paper batekin, bere alabak liburu bat agindu ziola-eta. Emakumea erdalduna zen, eta esan zion “*¿Tenéis el libro de Leizarraga?*”. Dendariak erantzun zion, neure aurrean: “*¿Leizarraga? No me suena*”. Euskal liburuak eta diskoak saltzen dituen denda ezagun bateko saltzailea zen. Garbi dago aldaketa ikaragarria egon dela horretan ere.

Zein litzateke formula egokia?

Badakit zein ez den: “Liburu salduena”. Liburuzale batek nola erabili du “salduena” formula? Hori salmenta gune handietako formula da, beldur naiz liburuzaleak ez ote diren erortzen ari azalera handiko denden logikan. “Salduena” horrek esan nahi du hori salduko dutela, ez beste bat; hemendik urte batzuetara hamar titulu salduko direla, bakoitzetik ikaragarri, baina hamar. Besteak ez dira salduko, baina apaletan ere ez dira jarriko. Idazle gehiegi dagoela? Hasi da garbiketa. Literaturari kalte egiten dioten terminoak erabiltzen ari gara.

Zer da zuretzat Susa argitaletxea?

Larrabetzuko literatura eskola bezala, beste amets bat, urteetan irautean ari dena. Literatura beste era batera

bizitzea da. Susan, esaterako, ez dugu obra erosten, edizioa baizik, idazleari diogun errespetuagatik. Obra ez da sekula argitaletxearena. Idazleak nahi baldin badu, obra hori sarean jartzen dugu hurrengo egunean bertan. Antikomertzialak garelako? Berez gara txarrak aberaste kontu honetan. Beste hainbat amets txiki ere hor daude: armiarma.com-en dagoen euskal funtsaren biltegi guztia, euskal literatura beste hizkuntzetara itzultzea...

Urteak daramatzazu euskararen, euskal kulturaren, literaturaren, hedabideen inguruan lanean. Ze amets ikusi dituzu betetzen? Zeintzuk ez dira bete? Satisfazio txikiak ematen dute aurrera segitzeko indarra: irakurle gisa obra batzuekin gozatzeta, norbere inguruan proiektu txikiak gauzatzeta, sare bat badagoela pentsatzeta... Politikariak beraiek jakingo dute zertan dabil-tzan, baina garbi dagoena da, Euskal Herria inoiz egingo baldin badugu, sare kultural sendo batetik sortuko dela. Eta ez goaz bide onetik. Bizitzen segitzeko beste arrazoi bat. ■

ONGIETORRI ARGIAra

ARGIA n ateak zabalik
dauzkagu zuretzat.
Aldizkaria nola egiten dugun
ikusi nahi baduzu bidaliezaguzu
mezu bat gunea@argia.com
helbidera eta zurekin
harremanetan jarriko gara.

ARGIA

Kasik mendebete gure letra
moldeek hilarrietako
inskripzioetatik salto egin eta
alfabeto bihurtzen hasi
zirenetik. Bide luzea egin
dute geroztik. Maitatu eta
idealizatu egin ditugu,
gaitzetsi eta atzerakoitzat jo,
berriz deskubritu eta osatu.

Gure nortasunaren
erakusletzat hartzen ditugu
oraindik orain.

Modernitateari keinuka

GARBINE UBEDA GOIKOETXEA

GORPUTZ SENDO eta bukaera irregularrekoa, makila huts diren letra-mota aseptiko eta funtzionalekin ikustekorik ez du batere euskal tipografiak. Nabarmena eta harroa da, oso agerikoa, oharkabean pasatzen ez dena. Forma klasikoan azaltzen delarik, ikusi orduko ezagutzen eta identifikatzen dugu, ezaugarriak zehatz-mehatz definitzen asmatuko ez badugu ere. Astuna, betegarria egiten da maiz, bereziki hitz urriko izenburuez gaindi baliatzen denean. Bihurra eta ulergaitza, zenbaitetan.

Euskarriaren arabera kutsatzen dituen ezaugarriak bere nortasun handi horren adierazle dira: artisau eta tradizional ageri zaigu egurrean edota elikagaien etiketan; dotoreago, harrian, etxeen atarietan; modernitatetik urrun xamar, zahar kutsuan eta kasik atzerakoi, prentsan, liburuetan.

Hunkigarria zaigu, era berean. Hemengo izaiteari eta geografiari guztiz atxikia, ez dugu, demagun, janari izoztuen enpresa multinazional baten izen finlandiarra itxuratzeko imajinatzen. Ez genuke, halaber, holding atzeritar baten aurkezpen orrietan edo logotipoan erraz ametituko, haren fundatzaileei euskal jatorririk ebatzi gabe.

Horrelakoxea da, beraz, geure tipografia hori: askotxok esanda, erabilera estu xamarrekoa. Gure bazterrotan nonahi aurkitzen da, haatik. Esaterako, bide-seinaleetan, herrietan ongi etorria ematen diguten paneletan, karrika izenak azaltzen dituzten plaketan, negozio eta dendetako toldoetan, kamioien aurrealdean, gune turistikoetako oroigarrietan, oinetakoen azpiak garbitzeko ipintzen diren lanpasetan, etxe izendunen atarietan, afitxetan, apaingarrietan... Eta, jakina, artisautza lanetan, tradizioari lotutako elementuetan edo itxura hori eman nahi duten produktuetan, bertako elikagaietan. Baita nazionalismoari edo euskaltzaletasunari loturiko hainbat alderdi, elkarte eta erakundetan nahiz administrazioan. Adibidez, Seaskaren, EAJren eta Eusko Jaurlaritzaren logotipoetan.

Historia apur bat

Iturburura jotzen hasita, Roman estiloa edo erromanikoa dugu gure idazketa-molde honen abiapuntua. Erdi Aroa, beraz.

Erromatarren inbasioak harrian landu beharreko ikur eta forma berriak ekarri zituen. Ez, ordea, karaktere horien lortzeko

TiPoGRaFIA

lanabes aproposak. Bertako artisauek, metalgintza teknikak ikasi gabeak artean, hizki latinoak zizelatzeko modu berezia asmatu behar izan zuten, haien gubien ahalmenari egokia- go zitzaien sistema: erromatarren antzean sakon tailatu beharrean, harria karraskatu egiten zuten letraren inguruan. Hau da, baxuerliebean aritu beharrean, kanpora nabarmentzen zuten irudia.

Bestalde, oso familia gutxiren esku zegoen jardunaz ari gara hizketan; transmisio bisual eta etxekoi baten fruitu den lanbideaz; oinordetzan hartzen den tradizioaz. Ez da, beraz, harritzekoa, herri jakin bateko antzinako fatxada guztiek ezaugarri berberak erakustea edota, kasuren batean gertatu den gisan, herri bereko inskripzio guztiek akats ortografiko berbera erakustea.

Haranetan garatu, mantendu eta bereizitako molde horiek Louis Colas abadeak egin- dako lan itzelari esker heldu dira, neurri handi batean behintzat, gaurko egunera. Colasek, 1888tik hasita, erromesaren makila hartu eta bazterrik bazter arakatu zuen Eus- kal Herriko geografia osoa. Urteak eman

Erabilpen zabala eman zaion arren, euskal tipografia etxeen fatxadetara egokitu da hobekien.

zituen elizetan, baserrietan, hilerrietan aurki- tuko zituen inskripzioak biltzen eta sailka- tzen, gaur galduta edo desagertuta dauden adibide asko katalogatuta utziz.

Lan osatu bat baino gehiago, euskal tipo- grafiaren entziklopedia dugu euskal estetika- ren defendatzaile sutsu honek batu eta bere diruz argitara eman zuena. Patrikak hustuta eta publikoak erakutsitako arreta eskasagatik etsita, mundutik erabat aparte eman omen zituen bere azken egunak.

Oraindik orain, iturri zaharretatik edan nahi duen tipografoak, bertsio modernoagoa sortu nahi duen diseinatzaileak edota gaiaren muinera heldu nahi duen adituak *Grafía, orna- mentación y simbología vascas a través de mil antiguas estelas discoideas* Colasek utzitako lan bakan horretara jotzen du ezinbestean.

Euskal tipografiak argia ikusi zueneko

Euskal Pizkundea deituriko garaiak haizatu zuen euskal tipografia eta *Txiki* Zabalo grafis- ta handiaren belaunaldiak finkatu, haren erabi- lera. Joan den mendeko hastapenean, bereziki 20 eta 30eko hamarraldietan nagusitutako giro

Euskal tipografia

hartan guztiak behar zuen bere kolore eta bandera, guztiak marka eta bereizgarria.

Euskara bera ere garbitasun bikoitz baten ikur bihurtu zuen purismo sabindarrak. Hizkuntzak mantxarrik gabea behar zuen izan nola Jainkoarekiko, hala Aberriarekiko. Eta hari lotutako guztia behar zen erderatik desberdin du, alfabetotik eta letra moldeetatik hasita.

Karteletan, liburu azaletan –Txomin Agirrerren *Garoa* kasu– euskal tipografiaz eginiko adibideez gainera, *Grafia y ornamentación popular vasca* anaia Pablorekin batera ondutako lan bikaina utzi zigun *Txiki* Zabalo, *Martin Txilibitu* edota *Xabiertxo* bezalako lanen ilustratzaile ezagunak.

“Kezka bera zuten Zabalo anaia biek –azaltzen du Joxean Muñoz Otaegui, *Txikiren* gaineko webgunean–, gauza berari begiratzen zioten, hizkietan *Txiki* eta apaingarrietan

70-80 hamarraldietan bizi izandako giroak kasik masifikazioa eraman zuen euskal tipografia.

Pablok: erabilgarria izango zitzaizen tradizio posible bati”. “1947an argitaratutako liburu honek –jarraitzen du– badu testamentu baten kutsua. Erbestean egin da lana: Ingalaterran zen *Txiki*; Venezuelen, Pablo. Itsasontziz bidaltzen zizkieten lanak elkarri. Ingalaterran marraztu, Venezuelen idatzi eta osatu, Argentinan argitaratu, Euskal Herrira ezkutuan ekarri, liburu bakoitza abentura heroiko bat zen garaia ikur da euskal ikurren bilduma eder hori. Zabalo anaien kemenari esker, dokumentu sistematizatu bat jaso genuen, muestrario oso bat, 70etan garatuko zen ‘berezitasunaren estetikaren’ susperraldian lanabes garrantzitsua eskainiko zuena. Horrela egin zuen Erdi Aroko tipografien aldaera lokalak idazkera nazional bihurtzearen prozesua”.

Garai digitalerako pausoa

70 eta 80ko hamarraldietako masifikazioak kasik topera eraman ostean, karga ideologi-

koetatik libre antzean eta euskal hizkuntzarekiko loturak aski etenda heldu da XXI. mendera. Bereziki inportantea, zentzu horretan, Thierry Arsaut-ek euskal tipografia eredu digitalera eta guztion ordenagailuetara ekartzeko egindako ahalegina.

Tipografista honek, Ramuntxo Partarrieu margolaria lagun zuela, hainbat urtez ikertu eta discinatutako familia zabal bat ipini zuen salgai 2001 urtean. Hamalau letra-motaz osaturiko bilduma, hain justu, *Euskara* izenburupean aurkeztua.

Hego Euskal Herrian nagusitu ziren letra lodikoteetatik hasi eta Lapurdiri propioago izan zaion molde fin eta estilizaturaino, oraino ezagutu den bilan txalogarriena dugu Arsaute-na, nahiz eta artean diskete formatoa gainditu gabea duen.

Iturri esanguratsuak nahiz hilarri edota kutxak behin eta berriz estudiatzeaz gainera, esker txarreko lan handiak hartu behar izan zituen bilduma hau software batean plazaratzeko. “Hizki-mota hauen ezaugarri identifikagarrienak eta halaber antzinakoena teknologia informatikoan ematea izan da lanik

gaitzena –aipatzen zuen lana aurkeztu zuelarik–. Letraren simetria perfektua, eskuz eginda kasik ezinezkoa den hori, tekla bat sakatu hutsez lortzen da ordenagailuetan, baina horrek ikutu hotza ematen dio karaktereari. Hoztasun hori bera gainditzea edota berez duen lodiera aldakorra taxutzea izan dira nire buruhausterik handienak. Puntako teknologia erabiliz garai bateko grabatuak itxuratzea izan da beti helburua”.

Mendetako historia luzea baina bereziki azken berrogeita hamar urteotako molde erabilien bertsio osatuak aurkitzen dira *Euskara* bildumaren baitan, azalpen historikoz eta erabiltzeko gomendioz hornituta. Esate baterako, Classic deiturikoa, geografia osoan zabalduen aurkitzen den tipografiaren moldea. Esate baterako, Moderna deiturikoa, letra larri eta txiki guztiak biltzen dituen aldaera bakarra, azentu guztiak izaki, beste hizkuntzetan erabiltzeko moduan discinatutakoa. Edota Ferrus delakoa, 1930 urtean sortua, Frankoren diktaduraren debekua jaso ostean, zenbait euskaldun eta errepublikarrek Ipar Euskal Herrian ezkutatu zutena, inprentan erabiltzeko diseinatutako letra bakarra.

Euskal tipografi familia honen datu anekdotikoena 2001eko martxoan Bilbon antolatutako nazioarteko enkanteak eskaintzen digu.

Hinrich Sachs alemaniar jatorriko artistaren ekimenez eta Consonni etxearen bitartez, hamalau letra-mota hauen softwarea eta ustiapen informatikoaren eskubideak ipini ziren salgai, 70.000 euroko gutxieneko prezioetik abiatuta. Euforiak bost minutu eskasetan apaldu ziren, eroslerik ezean bertan behera gelditu baitzen enkantea.

Sortzaile eta diseinatzaileen ekarpena

Klasikoez gainera, forma horietan inspiratutako tipografia berri bat baino gehiago plazaratu da azken hamarraldi honetan. Estiloa modernizatzeko premia argudiatuz, molde klasikoek dituzten hutsuneak osatzeko nahiz “benetako” tipografia normalizatu bat sortzeko beharrak aipatuz, zorroztasun eta biribiltasunak zuzentzera edota lodiera diferentziak berdintzera jo dute diseinatzaile gehienek. Ezaugarri identifikagarrienak neurri batean kamustera, azken finean.

“Birsortze” horren adibide ditugu, esaterako, Bilbao, Kai, Basque New eta New Euskadi deituriko alfabetoak.

Lehena, besteak beste Bilboko Udalaren ekimenez ondua, Alberto Corazonek diseinatu zuen 2000 urtean. Bertako komertzioari identitate propio baten ezaugarriak erakusten lagun dezakeelakoan, edonork eskuratzeko moduan eta doan ipinita dago Interneten. Oro har, Albertus deituriko letra-motaren kopia izatea leporatzen zaio.

Bigarrena, Kai deiturikoa, Santos Bregaña eta Mikel Enparantza donostiar diseinatzaileek sortu zuten 1997an. Letra mota honek aparteko protagonismoa izan zuen goraxeago aipaturiko enkantean, sortzaileen harridurarako, *Euskara* familia osatzen duen hamabosgarren tipografia gisan aurkeztu baitzuten hasiera batean. Ez zen, hala ere, enkantera heldu, eta erabiltze eskubideak ordaindu egin behar dira.

Basque New delakoa Eusko Jaurlaritzaren logotiporako sortu zuen Enrique Lucas-ek Visual agentziaren izenean. Eta New Euskadi, berriz, Gipuzkoa, Bizkaia eta Arabako turismoa sustatzeko 2006ko kanpaina baten eskutik heldu zen kaleetara. Ernesto Arnáez diseinatzaileak landutakoa da.

Bide seinaleen arautzeak, hainbat tokitan ikusten den gehiegikeriak, modak eta diseinatzaileen berrikuntza egarriak, bada, atzera bidean ipini du euskal tipografia Hego Euskal Herrian. Ez, ordea, Ipar Euskal Herrian, non etxegintzarako euskal estetika ereduarekin batera, ugaltze kasik naturala izan duen eta, aldaketa nabarmenik gabe baina ukitu txikiak onartuz, bide elegante bezain logikoa egin duen. Non, salbuespenak salbuespen, lehen kolpean identifikagarriak egiten zaizkigun ezaugarriak galdu gabe, itxura eguneratua erakusten duen. ■

III. etxepare beka Haurrentzako albumak sortzeko

Saria: 6.000 euro

Argitaratzaileak:

Pamiela eta Faktoría K de libros

Originalak aurkezteko epemuga:

2008ko azaroaren 28an,

Burlatako Udaletxean (Nafarroa)

oinarriak: www.baranain.com

antolatzaileak:

Auritz, Erroibar eta Luzaidoko Udalak;
Barañaingo Udala/Ayuntamiento de Barañáin;
Baztango Udala; Berriozarko Udala; Bortzirietako
Euskara Mankomunitatea; Burlatako Udala;
Garesko Udala; Nafarroako Iparraldeko Euskara
Mankomunitatea; Lizarrako Udala; Malerreka
Mankomunitatea; Orkoien, Oltzako Zendea,
Etxauri, Ollaran eta Bidaurreta Udalak;
Sakanako Mankomunitatea; Uharte eta
Esteribar Zerbitzu Mankomunitatea; Zaraitzu
eta Erronkariko Batzorde Nagusiak; Zizur
Nagusiko Udalaren Kultura Patronatua.

laguntzaileak:

 Nafarroako
Gobernua

Hil daitezela lehenbailehen...

raingoan gure txalaparta errelebo honi laugarren kide bat arrimatu zaio –Pedro Alberdi– eta bisitari soila bada ere ongi etorria eman nahi nioke. Josi eta Juanjo, onartzen badidazue, Pedrori ere erantzutea gustatuko litzaidake hemendik.

Jakina nik ere “gozatu” dudala inoiz Axularren prosa irakurriz. Nork ukatuko dio bere “kolora”, bere periodo luze bezain malgua, eta abar? Eta Bilboko Arriaga Antzokian egingo den irakurketara hurbiltzeko aukerarik banu joango nintzateke, kuriositate hutsagatik bada ere. Haatik...

Esaten duzu lurralde berria aurkitu zenuela euskal klasikoak irakurtzean. Kontua da, behar bada, ez garela belaunaldi berekoak eta nik hogeitaz urte nituenean zuk adin bera zenuenean baino aukera gehixea go ematen zizkidala, jada, euskal literaturak nire irakurketa gosea asetzeko –bereziki prosaren arloan.

Iban Zalduak berriki Renoko unibertsitatean eman duen hitzaldi batean zioenez (ez da itzulpen zehatza): “Gure literatur tradizioaren ahuleziak pertsonaia literario sasi historiko zein testu zahar apokrifoz osaturiko sare bat osatzea eragin du. Gure tradizioak ez gaituenez asebetetzen, idazleek, Borges imitatuz, amestuko luketen tradizio bat asmatzeari ekin diote”.

Horren adibiderik argiena Joseba Gabilondok ipuin batean asmatutako autorearen litzateke (Martín Benítez de Cearreta), zeinak idatzi balituzke –euskaraz, noski– geroa Shakespeare-enak bezala ezagutuko ziren testu guztiak.

Benetako galdera hau da, Axular baten irakurketak euskaraz literatura idazteko gogo piztu ahal dezake? Nago ezetz. Klasikozalea izan arren, Arestik berak ez al zuen

DANI BLANCO

Mr Apalategi

Basterretxea

Olasagarre

aitortu Miranderen irakurketa egin ez balu ez zatekeela euskaraz idazten hasiko?

Ni ere banaiz irakasle, eta Axular irakasteari behar-beharrezkoa deritzot, euskal prosagintza modernoaren erro linguistiko-estilistikoak hor baitaude, dudarik gabe. Eta historiazale gisa ere gomendatuko nuke Axularren irakurketa. Baina literaturazale gisa

gutxi esan dezaket bere alde. Arriagan antolatuko den irakurketan deseroso jartzen nauena, funtsean, ez da Axular irakurraraztea, baizik eta ekintzak daukan Don Kixoteren irakurketa jarraikiarekiko antzekotasuna. Axular ez baita, tamalez, gure Cervantes.

Esaten da norbaiti hanka bat moztzen diotenean jarraitzen duela eskas duen hanka hori sentitzen, bere tokian jarraituko balu bezala. Bada, euskal literaturazaleoi are gauza

bitxiagoa gertatzen zaigu, inoiz izan ez dugun gorputz atalean –literatur klasiko unibertsala– min dugula.

Baina zer egingo zaio, min horrekin bizitzera kondenatuak gaude. Ez dakit inoiz autore benetan unibertsalik izatea lortuko dugun, baina klasiko “nazional” duinak lortzeko bidean gara. Pena bakarra zera da, oraindik berriegiak direla biharko gure klasikoak, eta bizirik dirautela berauen autore gehienek. Lehenbailehen hil daitezen itxarotea baino ez zaigu

geratzen. Esaterako, berak eskatu moduan lurpean gordeko dugun egunean bertan proposatuko diot Euskaltzaindiako literatur batzordeari Txomin Agirre eleberri sariari Ramon Saizarbitoria izena jartzea. ■

Erredakzioaren oharra: Artikulu hau Pedro Alberdik 24. orrialdean idatzitakoa irakurri ostean egina da.

Imanol Alvarez

IRAKASLEA

Lehendakariaren “ekidistantzia”

Pribatuan eta publikoan kritikatu izan dut Ibarretxe Lehendakaria; orrialde haue-
tan beraietan ere bai: estatu ustez akon-
fesional batean kargua gurutzearen
aurrean zin egiteagatik, esaterako. Esti-
mu onean dut halere, iruditzen baitzait saiatz-
ten dela kontsekuente izaten eta agintzen duena
betetzen —askotxotan beraren alderdikoek
beraiek uzten ez badiote ere— eta hori arraro
samarra da, zoritxarrez, gaurko politikaren
munduan.

Lehengo astean, adibidez, Lehendakaritzan
egon nintzen Giza Eskubideen Dekla-
razio Unibertsalaren 60. urteurrena
ospatzeko ekitaldian. Lehendakariak,
besteak beste, oso gauza interesgarri
bat esan zuen: giza eskubideak ezin
direla banatu. Hau da, ezin dugula tor-
tura salatu, ETA erakundearen ekin-
tzen aurrean mutu geratzen garen
bitartean; edota ezin dela, ezta ere,
terrorismoaren kontra oihukatu,
komunikabideak itxi eta alderdiak
legez kanpo uzten diren bitartean.

Behin baino gehiagotan esan ditu
antzekoak Ibarretxek eta, horrexega-
tik, izan da maiz gatazkaren alde bate-
koek kritikatu eta iraindua, *terroristen*
eta *demokraten* aurrean ekidistantzia ez
omen delako onargarria, alegia.

Nik ere gauza bera pentsatzen dudala aitortu
behar dut. Hots, ezin dela ekidistante izan; ezin
dela berdin jokatu indarkeria mota guztien

INÍCIO AZKONA

aurrean. Izan ere, estatu batek eragindako mota
askotako biolentzia (poliziena, ejertzitoena,
epaileen erabilera maltzurra...) eta herriaren
sektore batek —haien ustez autodefentsan—
burutzen duena ez dira maila berekoak. Estatu-
a da eskubide guztiak, bakea bera barne, bermatu
beharko lituzkeena; hortaz, askoz larriagoa da
bermatzaile izan beharko lukeena urratzaile
bihurtzea, edozein herri-taldek egin lezakeen
edozein ekintza “biolentzia” baino, etikoki gai-
tzesgarria izan litekeen arren.

Edonola ere, Lehendakariak ez du inondik
inora modu ekidistantean jokatz-
en. Oso lerro tuta dago alde batera. Beste-
la ezin da ulertu hainbat omenaldi
antolatu izana ETArekin biktimen alde
(eta oso ondo deritzot egiteari) eta
beste aldeko biktimen alde bakar bat
ere ez (nahiz eta askoz ugariagoak
diren eta ideologikoki eta sentimen-
talki hurbilago egon beharko lukeen
beraiengandik). Are txarrago, beraren
poliziak ere errepresiorik basatiena
erabili ohi du alde honetako biktimen
kontra.

Lehengo egunean, adibidez, ni
barruan nengoela, Etixerat-ekoci, hau
da, preso dauden beren senideentza-
ko giza eskubideak berma daitezela
eskatu baino egiten ez dutenei, ez zieten sar-
tzen utzi, gonbidatuak izan ziren arren.

Hau al da giza eskubideak ez banatzea,
Lehendakari Jauna? ■

Lehendakariak ez du modu
ekidistantean jokatz-
en. Beste-
la ezin da ulertu hainbat omenaldi
antolatu izana ETArekin biktimen
alde eta beste aldeko biktimen
alde bakar bat ere ez

TXANDAN

Joseba Barandiaran

Frantziarra banintz, ez
nioke Sarkozyri boto-
rik emanen. Presidente
izan aurretik ere, banion begien aurrean ikusi
nahi ez hori. Besterik da, nire begitara, orain
emazte duen Carla. Gogoan dut, Aznarato garaian, aipatu
niola iloba zaharrenari *Quelqu'un m'a dit* abesten zuen haren
izena eta hark lortu zidala amaraunean sorgindua ninduen
ahots hark abestutako kanta bat. Orain, Bruni Sarkozy
bihurtu den honetan, disko berriak itzelezko salmentak izan-
go dituela suposatzen dut baina, Nicho president den artean
behintzat, ez ei du beste diskorik aterako. Puxtarriak, Carla.

Carla, Txentxo eta...

Foruerkidegotarra banintz nire
botoa izanen lukeen NaBaiko
Txentxo Jimenez itzuli da Hima-

layatik. Autonomierkidegotar honek ez du foru parlamenta-
ri hori ezagutzen eta inongo kanpainaren barne egon gabe
aitortzen dut: nafarra banintz, Txentxoren dimisioa eskatu-
ko nuke, Vascuencearen Legea aldatzea baino, bere oporrak
hobesteagatik. Eskatu ez, exigitu egingo nuke; bost axola
langile fina, jatorra, goapoa edota bertsozalea den; sorry,
Txentxo. NaBai koalizioa izanik, orde, Maiorga Ramirezek,
publikoki bederen, barkamena eskatzea hobetsi du. Puxta-
rriak, Maiorga. ■

Ixabel Etxelservia

URRUÑAKO HAUTETSI ABERTZALEA

Kea, gasa eta iruzurra

aiatza hartan, 1968koan, harrien azpiko harea aipatu zuten gazteek. Granada lakrimogenoen ke eta gasekin erantzun zien garaiko gobernuak. Kez estali nahi izan zuten mugimendua. Berrogei urteren buruan, gazteei aurre egin zieten horiek mugimendu kultural ederra izan zela goraipatzen ari dira, hedatu zen askatasun haizea izugarrikoa izan zela.

Geroztik egoera kaskartu dela entzuten da. Orduko debateak eta borrokatzeko nahikariak ezabatzen joan dira, Parisko gobernu zentralistaren onerako. Egun ez dago debaterik. Hiri nagusietako auzo txiroetara ehunka polizia igortzen dituzte, atxiloketak egitera, gauez, inseguritatea sortzeko. Interesatzen zaion bake batekin erantzuten dute auzoetan gertatzen diren oldartzei. Arazoak kez eta gasez instalatzen dituzte, gezurrez jositako mezuez, prentsa nagusiaren laguntzarekin.

Hizkuntz gutxituekin berdin jokatzaren dute. 1958tik berrogeita hamalau gehigarri proposamen omen dago. Horrek erakusten digu bederen hizkuntz gutxituez arduratzen diren elkarrekin jarraikiak direla eta presioa atxikitzen badakitela. Aldi honetan benetako proposamena dirudi, nahiz eta oraindik bide luzea egin behar izan praktikara iritsi baino lehen. Konstituzioko 1. artikulua aldatuko dute,

GAIZKA IROZ

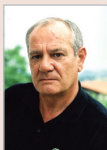
legez kanpo gelditzeko arriskutan ziren instituzioetako laguntza guztiak Errepublikaren barnean egon daitezkeen. Haatik, horrek ez du momentuko Gobernu edo Estatua ezertara behartzen. Alegia herri gutxituak, gutxietsiak gelditzen direla, Errepublika batu, handi eta askatuaren gibelean geldituko dira. To, ez dugu Alain Lamassoure-en ahotsik entzun! Ez al zuen erran aldaketa zerbait sortuko zuela berak bultzatutako 2. artikulua indarra txikitzeko?

Berriz ere kezko estalkia hizkuntz gutxituek eskatzen duten hizkuntz politikaren eskakizunari erantzuteko. Gobernuak ez du hizkuntz gutxituen aldeko bide berririk jorratuko eta gainera elkarrekin indar kementsua ahultzen entseiatuko da. Gizarte itzalia behar du liberalismoak aurrera joateko, uniformizazioaren lortzeko. Bestalde, Europako instituzioek igortzen dizkieten mezuei erantzuteko kezko estalkia asmatu dute. Arerioaren ahultzeko tramankulu guztiak baliatzen abila da Sarkozy. Frantziako hizkuntzek ez dute ezagupenik behar erakustokietan gelditzeko. Hizkuntz politika, instituzioak babestu eta bultzatuko luketena, ofizialtasunaren indarrarekin, ez da Parisko proiektuetan. Parisen politika arazoei itxurazko erantzun bat ematea da. Saihesbidea, iruzurra, aurrean duenaren ahultzeko. ■

«
Arerioa ahultzeko tramankulu
guztiak baliatzen abila da
Sarkozy. Frantziako hizkuntzek
ez dute ezagupenik behar
erakustokietan gelditzeko
»

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Gabe nago aspalditik. Izan ere, gozatzaren dut biloba zinemara eramaten.

Animaliak, marrazki bizidunak, euskara. Horiek dira maite dituen elementuak zinemara egiteko. Eskelak bezala begiratzen dut egunero zine karteldegia. Etxeko DVDak jada izorratuta dauzkagu, erabilpen ugaz. Asteburu honetan izar bat izan da multigeletan: Indiana Jonesen laugarren filma. Hogeita bost urte joan dira lehena egin zutenetik. Harrison Fordek jada hirurogeita bost urte beteak ditu. Eta argitara eman dituzten zifrak edonor zorabiatzeko adinakoak dira. 300 milioi dolar baino gehiago bildu omen ditu asteburu soilean.

Aukerarik

3.900 gelatan batera emana izan omen da. Spielberg, Lucas eta Forden Indiana Jones markak orain artean eginiko hiru filmeekin 1.200 milioi dolar fakturatu omen ditu mundu zabalean erakutsita. Azken honekin eta estrainako aste-buruan, Espainian eta Frantzian hiru milioi ikusletik gora hurbildu omen dira takiletara. Sonbrerodun arkeologoak sekulako pagotxa ekarri die egileei eta Paramount produktorari, zinema industria krisian omen dagoen garaiotan, yankien arrastoan bizi garen honetan. Bilobak nekez izango du gustuko zinema ikusterik, hel-tzeaz bat ez baldin baditu erdara bikoiztutakoetara zuzentzen bere gogoak. ■

ARGIAko zuzendari hori

A

RGIAREN azken zenbakian, Ur Apalategi idazleak, Bilboko hiru euskaltegi martxan jarri dugun “*Gueroren irakurraldi etenik gabea*” izeneko ekimenaz dihardu bere artikuluan. Apalategiren ustez, aipatu ekimena guztiz anakronikoa da, zeharo tokiz kanpokoa; gaur egun *Gueroren* irakurketa antolatzea erregresioan jaustea da eta modernitatearen aurka doa. Bego eta bedi. Ni, ekimenaren antolatzaile eta bultzatzaileetako bat naizen aldetik, ez naiz haren uste berekoa, noski, eta Apalategik esandakoak jorratu nahi nituzke, aldizkariaren irakurleek beste iritzi baten berri jakitea estimatuko dutelakoan.

Apalategi adiskidea: Gustura esango nizuke oso oker zaudela zure planteamenduetan, zure kritikek ez daukate inolako zentzurik, funtsik edota oinarririk, eta zure artikulua osoa disparete handi bat dela, horrekin lortuko banu zure idazkiaren eragin negatiboa neutralizatzea. Baina, ezin dizut halakorik esan, arrazoi sinple batengatik: bertan esaten dituzun gauza askorekin bat natorrelako eta ados nagoelako zurekin. Axularren ideologia eta moralak, *Gueroren* bitartez ezagutzera emanak, oro har arbuiagarriak dira. Ados. Eta adostasunekin jarraituz, zure artikuluan bada esaldi bat, ez bakarrik ados nagoena, baizik eta hunkitu eta guzti egin naue-na: “*Hamaika pausoren irakurtaldi jarraikia zoragarria litzateke niretzat*” diozu pasarte batean. “*Niretzat ere zoragarria litzateke*” diot nik itxaropentsu. Izan ere, Saizarbitoriaren liburua nire kuttuna da aspalditik.

Guztiarekin, Axularren ideologia eta moralak salatzeko orduan zurekin ados banago ere, ez nator bat zuk ateratzen dituzun ondorioekin, nik uste baitut kontraerreforma, “sorginen” erreketak eta gizakiaren ikuspegi desolagarriak gorabehera –Axular idazle bikaina dela inondik ere–. Niretzat giltzarria haren

estiloa da, idazkerarekin berarekin ez ezik, beste arte batzuekin –musika eta pinturarekin, kasu– zerikusia handia daukana. Hala erantzun omen zion Duvoisin kapitainak Louis Lucien Bonaparte printzeari, honek gutun batean egiten zion honako galderari:

– Zer du Axularrek besteek ez dutena?

– Kolorea, kolorea!

Zure idazkian asko harritu nau idazle klasikoaren eta gaur egungoaren artean jartzen duzun oztopoaren sendoak, egiten duzun ebakiaren zabalak, irekitzen

duzun amildegiaren sakonak. Nire errealitatea bestelakoa da. Nik osotasun batean bizi dut neure euskalduntasuna. Niretzat dena da bat. Axular maite dudalako maite dut Saizarbitoria, eta Saizarbitoria maite dudalako maite dut Axular. Grabea al da, doktore?

Ia hemeretzi urte bete nituen arte, analfabetoa izan nintzen euskaraz. Aurreneko lana neure burua alfabetatzea izan zen; hurrengoa, euskaltegian lanean hastea. Gaur arte. Bitartean, ordea, euskaltegi euskarak muga estuak zituela ohartu, eta, nire bizitzako momentu batean ni ere –muga haiek gainditu nahian– hizkuntza malgu, gozo, jostalari eta adierazkorrago baten bila abiatu nintzen. Eta horrela egin nuen topo literaturarekin.

Hasieran, jakina, nire garaiko idazleen obrak irakurri nituen. Aurrerago, berriz, beste garai bateko obrak irakurtzeari ekin, eta klasikoek zeharo maitemindu ninduten. Ez dakit zein izango zen arrazoi nagusia. Agian, Arestik aipatu ohi zuen “ezagutza erreflexua”. Kontua da beste lurralde bat aurkitu nuela –oso zabala, eta ordurarte sekula zapaldu gabekoa–, eta aurkikuntza hark sorrarazi zidan lilurak bere hartan dirauela nire barrenean.

Pedro Albarindi

«*‘Hamaika pausoren irakurtaldi jarraikia zoragarria litzateke niretzat’ diozu pasarte batean. ‘Niretzat ere zoragarria litzateke’ diot nik itxaropentsu. Izan ere, Saizarbitoriaren liburua nire kuttuna da aspalditik*

UDAKO MENUA

-08

www.ueu.org

Matrikulazio epea: ekainaren 20ra arte

Udako Euskal Unibertsitatea

-EIBARKO ZIZKA-MIZKAK

EKAINAREN 30ETIK UZTAILAREN 11RA

-BAIONAKO GUTIZIAK

UZTAILAREN 14TIK 18RA

-IRUÑEKO AZKENBURUKOAK

UZTAILAREN 21ETIK 25ERA

Atxikimendua

rain dela urte mordoxka, idazle jendeak hamaika eskari jasotzen zuen bere atxikimendua harako nahiz honako adieraz zezan. Asko eta asko presoen aldeko mugimenduetatik etorri ohi ziren eta oso litekeena zen eguerdian hurbilketaren edo amnistiaren aldeko manifa batera agertzea —behin baino gehiagotan ustekabeen pankartari heldua eta noizbait globoak eskuetan— eta iluntzean jakitea erakunde armatuak zinegotzi bat edo ertzain bat hil zuela, eta atxikimendua kontrako ezarririk joatea.

Gerora, nirean behinik behin, eskari hauek zeharo urritu ziren harik eta, duela zenbait hilabete, Praileaitzen aldeko sostengua eta testu bat eskatu zizkidaten arte; horrekin bat egin ostean, berriki, Amnistiaren Aldeko Mugimenduari egiten ari zaion epaiketaren kontrako agiria jaso nuen, baina honakoa ez nuen sinatu. Garai hartako atxikimendu etiko bertsua sentitzen dut presoekiko —besterik da bitarteekikoa—, baina bidali zidaten agiriak aspaldiko diskurtso berbera zekarren, hitz maiztu berberak, eta ez zitzaidan ez irekia ez bateratzaila iruditu, ezta oinazetik eta bidegabekerietatik irteteko baliagarria ere —triste da oraindik ere gutxieneko duintasuna eta eskubideak aldarrikatu beharra, baina ezin tristeagoak dira agiri irakurketen inguruko zeremonia ohiko eta argazki anakroniko horiek: mahai luzexka, bospasei aurpegi ezagunegi (ezen ez intelektual) eta atzeko segizio betiluna—. Gero, egunkariko sinadura zerrendari erreparatu, eta ohartu nintzen ez zuela batere zerikusirik garai hartan agertzen zen atxikimendu zabal harekin...

Orain dela urte mordoxka, hain zuzen ere atxikimendua eskatzen ez zitzaaien irakasle, bibliotekari edo ileapaintzaileei buruzko ipuin bat idatzi nuen (ikus *Garziarena* aldizkaria). Funtsean, itxurakeriaz pentsatu nahi nuen, eta —intelek-

ZALDI ERO

Bitxia zait, gainera, herri galdeketa

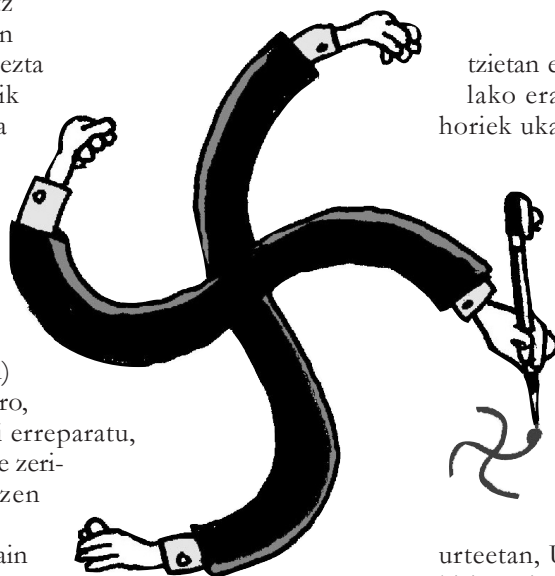
ahobeteka aipatzea eta, aldi berean,

nire jaioterrian, Ordizian, Udalak

Oiangu parke publikoa itxuraldatzeko

eta txikitzeko batzar erabakiorra

goizeko zortzietan egitea

irudia:

Antton Olariaga

tualak— gizartean zuen funtzioaren gainbalorazioaz zein gainbeheraz. Gaurkoan, baina, sinadura noiz eta zergatik eskatu zaidan —edo ez— azaldu nahi nuke. Eskatu zait, modu orokor batean, Gizonduz plataformatik eta Interneten sina dezadan, baina borondateaz haragoko agiria hain iruditu zait politikoki zuzena, hain gatzbakoa eta eraginkortasun eskasekoa, ez baitut sinatu. Eskatu zait —Elkarri dut gogoan, edo Konponduz edo Baketik bezalako ekimenak, baina haien agi-

riak gaur egun ez ditut ezinbestekotzat jotzen eta zenbaitetan asmo onen errepikapen hutsalak iruditzen zaizkit— herri kontsultaren aldeko atxikimendua ere, baina politikari eta aditu askok diotenaren kontrara, ez dut uste euskal gizartea oraindik behar bezain heldu, kohexionatu eta —barkatu— ilusionatua dagoenik, eta horiek ere ez ditut sinatu.

Bitxia zait, gainera, herri galdeketa ahobeteka aipatzea eta, aldi berean, nire jaioterrian, Ordizian, Udalak Oiangu parke publikoa itxuraldatzeko eta txikitzeko batzar erabakiorra goizeko zortzietan egitea; bitxia zait herri txikien mailako erabaki —nire ustez ezinbesteko— horiek ukatzea eta ber denboran bestelako handinahiak eskatzea —zentzu honetan, benetan ez dakit AHTren aurka nagoen, baina ez dut hiritarrokiko begirunerik sentitu eta proiektuari inposizio eta txikizio zantzu guztiak antzematen dizkiot—. Eta, ororen buru, adierazi nahi dut zorigaitzez ez didatela sinadura eskatu, besteak beste, Isaias Carrasco hil zutenean...

Orain dela urte mordoxka, Espainiako demokraziaren lehen urteetan, UCDko alkate falangista ohi bati bisita egin zion orduko gobernadore zibilak, eta hona hemen alkatearen aitortpena: “Gobernadore jauna, egunotan nahasmen-dua hain da handia, dagoeneko ez baitakit gutarra ote naizen ere”. ■

Ezkerraldeak bere buruari jarriak

I

Ezkerraldeaz ahaztu
egin da Jainkoa
Makarraldea dut gaur
izen ohikoa.
Nerbioiaren alde
zikin, tragikoa.
Lehen bezala orain da
beti-betikoa:
Bizkaiko langileen
gune mitikoa.

XDZ

IV

Erreka hegalean
enpresak zarratzen
doazen heinean da
hondarea galtzen.
Ezkerrak ezkerrean
ez du asko saltzen.
Nahiz ta askok ez duten
oraindik onartzen
Euskal Herri gorria
hemen gorritu zen.

II

Bilbotik ezkerreantze
urari begira:
itzali da burdina
gorien dizdira.
Kapitala joan da
oso urrutira.
Bertan behera utzi
naute eta tira.
Lana sortu dut baina
nitaz ahaztu dira.

V

Hiriburutik hurbil
hustu dute trena.
Hemen daukagu askok
nahi ez duten dena.
Batzutan jarri arren
Bilboren izena
BEC, Bizkaiko Zubia,
ta abar luzeena,
super-portua ere
ez da Bilborena.

III

Hemen egin dituzte
hainbat disparate.
Garapenari itxi
leiho eta ate.
Zerbitzu sozial batzuk
utzita aparte
pertsianak jaitsi dira
ez dakit noiz arte.
Metroa ere azken
ipini didate.

VI

Ez diot leku asko
egin euskarari
ea heltzen diodan
laster erronkari!
Bitartean banoa
ari eta ari...
Ez diot askorik zor
hiriburuari,
gutxiago erreka
beste aldeari!

Bertan dugu Tokio

MANGA ETA
ANIMEA

...urruti Erroma” zioen Doraemon marrazki bizidunei sarrera ematen zien abestiak. Askok jakin ez arren katu kosmikoaren abenturak, telebistako beste marrazki asko lege, anime generokoak dira. Manga, animea, cosplaya... Kultura japoniarrak geroz eta zaletu gehiago du gurean.

GORKA BEREZIARTUA

AITZOL MARTIARENA ZARAUZTARRAK *Dragoi Bola* ikusiz heldu zion marrazki bizidun japoniarren amuari. Animera zaletu zen eta animaziozko filmak ikusten hasi zen azpitituluekin. Hortik komikira: lagun batekin Donostiara joaten hasi zen, komikiak erosten. Irakurri eta irakurri, “eta azkenean biziatu”. Baina aukera gutxi dago horrelako komikiak euskaraz irakurtzeko; bestelakoetan ere eskaintza ez da oso zabala. Besoak gurutzatuta norbaitek argitaratu zain egon ordez, berak euskaratzea erabaki zuen. Internetek zabal-kunderako aukera asko eskaintzen ditu eta <http://mangaeuskaraz.blogspot.com> helbidetan bloga sortu zuen, itzulitako mangak jendearen esku uzteko.

Japonian argitaratzen diren komikiak eskaneatu eta sarera igotzen dituzte hango irakurleek. Beste herrialdeetako zaletuek euren hizkuntzetara itzultzen dituzte ondoren. “Nik Photoshopa erabiltzen dut: irudiak garbitzen ditut eta komentarioak euskaratu”. Lan handi

Dragoi Bola eta Arale Euskal Herrian oso ezagunak diren bi anime dira. Kultura japoniarrak aspaldidanik egon da gurean, baina Interneti esker zaletuak gehiago ari dira elkartzen orain.

samarra? Martiarenak dio batzuetan baietz, hala izaten dela, baina borroka asko azaltzen diren eszenetan testu askorik ez dela itzuli behar. Zarauztar gaztea ez da zeregin horri bere denboraren parte bat eskaintzen dion bakarra; berak eraman gaitu Euskal Encodings elkartearen Interneteko forora (www.euskal-encodings.com). Han jendeak itzuli dituen lanen berri ematen du. Bisitariak denetik aurkituko du foro horretan, lan handia egiten ari dira, zalantza gutxi. Besteak beste, mundu osoan arrakasta izan duten *Death Note*, *Altzairu alkimista* edo *Heroiak* moduko komikiak eskuratzeko aukera dago, doan eta kalitate onean. *Death Note* du Martiarenak gogokoen. “Edozein engantxatzen du. Manga askotan borroka pila dago, baina hau inteligentzia froga modukoa da”.

Mangantolakuntza

1990eko hamarkadaren bukaera zen Jasone Irastorzak, hamalau urte artean, Bilbon Kabu-

ki izeneko denda aurkitu zuenean, Concha Jenerala kalean. Bestelako garaiak ziren: Internetik ez, hiruzpalau aldizkari eta zaletuek argitaratu zezaketen apurra. Baziren manga publikatzen zuten argitaletxeak, orain baino gutxiago izan arren. Gero Internet etorri zen: zuzenean filmak deskargatzek, foroetan zaleztasun bera zuen jendearekin topo egiteak, asko azkartu zuen mangaren hedapena. “Lehen oso minoritarioa zen. Orain, jendea agian ez da oso-oso zaletua ere, bizpahiru komiki irakurtzen dituzte eta telesail batzuk jarraitu, baina Interneten eragina harrigarria da”.

Irastorzak azaldu duenez, belaunaldi askok txikitatik ikusi izan ditu marrazki japoniarrak. *Mazinger Z*, *Candy Candy*, *Heidi*... Manga beti hor egon da, baina jendea ez zen horretaz jabetu *Dragoi Bola* eta *Sailor Moon* telesailek

Death Note komikiaren euskarazko itzulpena da goikoa. Japoniako irakurleek eskaneatutako komikiak Internet bidez zabaltzen dira eta zaletuek euren hizkuntzetara itzultzen dituzte. Euskarazko itzulpen asko dago www.euskal-encodings.com webgunean.

arrakasta izan zuten arte. Marrazki bizidunak umeen zaletasuna izatetik neska eta mutil kozkorren eremura pasa ziren eta hortik jende helduarenak urratsa emateko ez zen denbora asko behar izan.

27 urte ditu orain Irastorzak eta Soshiki elkarteak sortzaileetako bat da. Manga eta animearen inguruko topaketak eta ekitaldiak antolatzen ditu elkarte horrek, joan den urteko urrian Amorebietan antolatutako Mangamore jaialdia barbarako. Aurreneko edizioa izan zen iazkoa, eta arrakasta zenbakiek erakusten dute: 9.000 pertsona inguru pasa ziren asteburu bakarrean. “Nik hasieran esaten nuen ‘hona ez da kristorik ere etorriko’ eta azkenean, begira”. Dagoeneko martxan da 2008ko jaialdia. Irastorzak uste du Euskal Herrian dagoen zaletasunarekin posible izango litzatekeela ekitaldi handiagoak antolatzea, baina erakunde publikoek ez dutela horren aldeko apusturik egiten –Amorebietako Udala salbuespena da bere ustez–. Komiki japoniarra ez baita kultur adierazpena askoren ustez.

Ikuspuntu helduagoa

Baina zerk egiten ditu manga eta animea erakargarri? Jose Luis Asensio etxarriarra batxilergoan hasi zen zaletzen, lagun batek aldizkari batzuk utzi zizkionean. Lehenago bestelako komikiak irakurtzen zituen, baina manga diferentea zela ikusi zuen. “Utzi zizkidaten komikiek ikuspuntu helduagoa zuten. Inbestigatzen hasi eta nire gustukoak aurkitu nituen”. Orain Myaku elkarteak kidea da. Denboran zortzi urte atzera jo behar da talde

Euskal Herriko manga zaleen webgune batzuk

- ✓ Tarasu elkarte (Bilbo): www.tarasu.es
- ✓ Motsukora elkarte (Barakaldo): www.motsukora.org
- ✓ Kakumei elkarte: www.kakumei.tk
- ✓ Tenkai elkarte (Gasteiz): www.asotenkai.org
- ✓ Chikara elkarte (Gasteiz): <http://asociacionchikara.com>
- ✓ Lu-k zalearen bloga (Baiona): www.mukyaa.com
- ✓ Marugame elkarte (Gipuzkoa): www.marugame.org
- ✓ Myaku elkarte (Iruñea): www.fanzinemyaku.blogspot.com
- ✓ Navarmanga (Nafarroa): www.navarmanga.org
- ✓ Mangamore topaketak (Amorebieta): www.mangamore.net
- ✓ Romudo City denda (Deustu): www.romudocity.com

horren sorrera ezagutzeko: komiki zale batzuk elkar ezagutu eta biltzen hasi ziren; batzar informalak egiten zituzten hasieran, baina joan den urtetik elkarte modura ari dira lanean. Komikien kultura zabaltzea dute helburu, manga ere bai, noski, baina bestelakoak bazterrean utzi gabe. Fanzine bat ere argitaratzen dute, Asensiok azaldu duenez marrazkilari berriei leiho bat irekitzen saiatzeko.

Telebista kameran bazka

Myakuko kideek izan dute harremanik Euskal Herriko beste komiki eta manga elkarrekin. Getxoko Komiki Azoka da horretarako dagoen bilgunerik indartsuena. Asensiok azaldu duenez, baina, hedabideek kultura japoniarraren zaletuak *rara avis* modura erretratatzeko dituzte. Jende asko euren pertsonaia gogokoenez moztarotuta joaten da horrelako topaketetara –cosplay esaten zaio zaletasun horri– eta telebista kameran bazka bihurtzen dira. “Medioek

lazko Mangamore topaketetan cosplay karaokean parte hartu zuten pertsonak. Zaletu batzuk euren gustuko pertsonaia ahali eta modu fidelenean imitatzen saiatzen dira antolatzen dituzten topaketetan.

Hedabideek *rara avis* modura erretratatzeko dituzte kultura japoniarraren zaleak

Hiztegi txikia

- ✓ **Otaku:** Esanahi negatiboak ere izan ditza-keen arren, hitz hau erabiltzen da manga eta animearen zaleak izendatzeko.
- ✓ **Mangaka:** Manga komikien egileak izendatzeko.
- ✓ **Shojo:** Neska gazteei zuzendutako istorio-ak kontatzen dituzten manga eta animeak.
- ✓ **Shonen:** Mutil gazteei zuzendutako istorio-ak kontatzen dituzten komiki eta animazio filmak.
- ✓ **Josei:** Emakume helduentzako komiki eta animazio filmak sailkatzen dira genero honetan.
- ✓ **Seinen:** Gizon helduei zuzendutako mangak eta animeak.
- ✓ **Hentai:** Manga pornografikoak.
- ✓ **Dojinshi:** Profesional ez diren marrazkilariek egindako mangak.

nahi dute jendeak beraiei notiziak irakurtzea, eta horretarako ahali eta gauza arraroenak ateratzen dituzte”.

Jasone Irastorza cosplayerra da eta parte hartu duen lehiaketa gehienak irabazi dituela azaldu du. Gustuko duen manga pertsonaia aukeratu, ahali eta xehetasun handienarekin aztertu eta bera bezala janzten da zaletuen topaketetan. Horren zergatia esplikatzeko konparazio bat egin du: “Komiki azoka bat niretzako festa bat baldin bada, zergatik ez naiz jantziko festa horretarako?”. Bestelako festetan ere jendea nolabait disfrazatuta ateratzen dela, alegia. Cosplay-erren artean –eta oro har manga eta anime zaleen artean– elkarri *friki* esateko ohitura dagoela azaldu du Irastor-zak, lagunarteko giroan. Baina azpimarratu du beraiek oso jende normala direla, mundu honetan bizi direla, ez komiki baten barruan. “Ez dut egun osoan japonieraz kantatzen!”. ■

gure!
arteak
euskaraz

BFA
DFB

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación
Foral de Bizkaia

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Elektronikaz jantzitako pop-rock irekia

Run Down batez ere musika alorrean lan egiten duen Tolosako eragilea da; diskoetxea ere bai, besteak beste. Eta Manent berriz, herri bereko musika taldea da. Izen berezi horren atzean ezohiko eskaintza datorkigu, itxuraz eta edukiz aurreiritziak apurtzen dituen. Elektronikaz jantzita badator ere, taldeak pop-aren aldeko apustua egiten du, eta tarteka 1980ko hamarkadako post-rocka edota Madrilgo *movida*ren oihartzunak ekartzen dizkigu, Fangoria edota El Ultimo de la Fila kasu. Baina eskaintza askoz zabala goa da. Hala, Brasilgo bossa-nova, folk kutsua duten piezak eta pop-rock hutseko kantuak ere egiten dituzte. Beti euskaraz, harremanak eta sexua sarritan dituzte mintzagai ondo landutako hitz poetiko eta metaforikoetan. Eraitza borobiltzeko Carl Watermark ekoizleak esku hartu du lan honetan.

Txuri beltzeko
amodioa

Manent

Run Down Music

Iraupena: 42'12"
10 euro

MANENT

«Irribarreak gure espresio altruistenak dira»

“Sabelean heste, aberri eta erbeste”. Zuen musikak badu nahikoa jarraitzaile Euskal Herrian, soinu gogoragoak ohikoak direnean?

Badaude batzuk, baina, arlo honetan eskaintza eskasa egoteak sortu du jarraitzaile gutxi izatea. Dena dela, talde berrien sorrerarekin egoera honen aldaketa ikusiko dugula uste dugu.

Zuen kasuan elektronika pop-rocka egiteko osagarri edo erreminta da?

Pop taldea gara eta elektronikak ukitu berezia ematen dio egiten dugunari. Era berean, egurrak nortasun handia ematen dio disko guztiari. Hitz poetiko eta metaforikoak idatzi dituzue.

Bai, hitzek poesia dute, azaltzen dituzten egoerak ere nahiko poetikoak baitira; poesiak eta metaforak magikotasuna eskaintzen dute, irudimena lantzeko joera. Erromantikotasunak eta fikzioak askotan erreallitatea errazago ulertzen eta onartzen laguntzen digute. Zuen hitzetan sexua argi eta garbi aipatzen da. Ez da hain ohikoa hori gure artean.

Guk beti defendatuko dugu askatasuna eta honetaz guztiaz hitz egiteak askatasuna ematen digu. Izan ere, Euskal Herrian oraindik erlijioaren eragina nabaria da, eta onerako edo txarrerako konplexu horiek berari zor dizkiogu. Sexuarekin gozatzeak aldi berean egiten gaitu gizaki.

“Nire/gure mundua” gezurrezko erakusleihoa da?

(Gure) mundu honek ameskeria ugari sortzen ditu eta gizakiak duen gose edo egarri horrek askotan galbidera garamatza.

“Loreak ximeltzean nekez igarri nun ez zituela inoiz jarri loreak eguzkitan”. Lan handia behar da harreman bat aurrera eramateko? Eta irribarrea da sari onena?

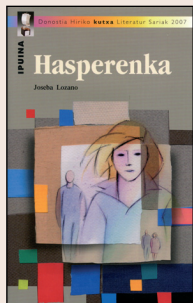
Harremanek beti dute lana nahiz eta ez lukeen horrela izan behar. Berez lan handiena kide on bat bilatzea behar luke izan;

horrela, afinitate handiagoa izanik, harremana bere kabuz aterako litzateke aurrera. Horrekin batera, irribarre batek beti lagunduko luke, irribarreak gure espresio altruistenak baitira.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

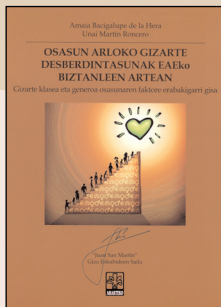

Hasperenka
Joseba Lozano
 KUTXA FUNDAZIOA
 38 orrialde
 7 euro

Donostia Hiriko iazko ipuin saria

Joseba Lozanoren *Hasperenka* narrazioak eskuratu zuen 2007an Donostiako Udalak Kutxa Fundazioaren sustapenarekin urtero antolatu ohi duen literatur lehiaketako Ipuin Saria. Literatur sormena bultzatzea eta lan irabazleak gizartean zabaltzea du helburu sariketak. Lozanok idatzitako *Hasperenka* laneko protagonistak etsipen itogarrian aurkituko du semea, emazteak utzi egin duelako, eta senperrenak egingo ditu zulo beltz horretatik ateratzen laguntzeko. Hasieran, badirudi guztiz alferrikakoa dela bere ahalegina, erabat jota jarraitzen baitu semeak. Baina amak

ez du etsiko, eta kuraia ematen jarraituko du, harik eta udaberrian semearen bihotza berriro nola pizten den ikusiko duen arte. **I**

**Osasun arloko gizarte
desberdintasunak EAEko
biztanleen artean**

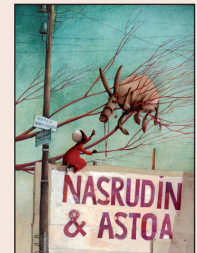
Batzuen artean
 ARARTEKOA
 344 orrialde

Gizarte klasea eta generoa osasunaren faktore erabakigarri

Amaia Bacigalupe de la Hera eta Unai Martin Roncero izan dira Ararteko erakundeak plazaratutako *Osasun arloko gizarte desberdintasunak EAEko biztanleen artean*. *Gizarte klasea eta generoa osasunaren faktore erabakigarri gisa* ikerketaren egileak. Baliabide gutxien dituzten pertsonen aberatsenak baino osasun kaskarragoa dute. Baina horretaz gain, gizona ala emakumea izateak, lan ordaindua izateak, eskulagilea izateak eta lan ordaindua etxeko beste zama batzuekin bateratu beharrak, ba al dute eraginik osasunean? Eta hala izatekotan, osasuneko zer alderditan eragiten dute faktore horiek? EAEko biztanlegoari dagokionez, galdera horien erantzunak dakartza Amaia Bacigalupe eta Unai Martinen azterlan sakonak. **I**

Mutiko arabiar baten burutazioak

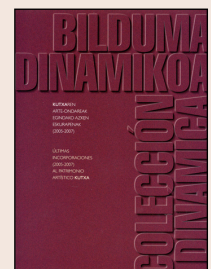
Txikia da oraindik Nasrudin, baina ondotxo daki bere gurasoei laguntzeko egin beharrekoak betetzen. *Nasrudin & astoa* kontakizunean, aitek orkatila bihurritu zuelako herriko azokara bakarrik joan behar izan zuenean gertatu zitzaiona kontatzen da. Abrikotak eta arrautzak saldu behar zituen. Astoari bi saski jarri bizkarrean, salgaiekin haiek bete, gainera igo eta han joan zen Nasrudin tente-tente azokara. Saltzaile ona izaki mutikoa, den-dena saldu zuen eta amaren esanei jarraituz, lortutako diruarekin ezia, baratxuriak, oliba-olioa eta alberjiniak erosi zituen. Ondoren, astoa lotuta utzi zuen arbolara itzuli zen. A zer ezustekoa: astoa ez zegoen han! Norbaitek ostu egin zion. Zer egin hura berreskuratzeko? Nasrudinek burutazio argi bat izan zuen horretarako, eta lortu zuen asto gainean etxera itzultzea. **I**

**Nasrudin &
astoa**
Odile Weulersse,
Rebecca
Dautremer
 IBAIZABAL
 32 orrialde / 14,87 euro

Bilduma dinami- koaren katalogoa

Euskal arte garaikidearen ikuspegi zabala ematen duen bilduma dauka Kutxak. Horretarako, aldian-aldian artelan berriak erosi behar izaten ditu. *Bilduma dinamikoa* izenburuarekin antolatu zuen erakusketa ikusi ahal izan zen 2005-2007 bitartean Kutxak erositako ondare artistikoa. Orain berriz, euskaraz eta gaztelaniaz plazaratutako katalogoan ematen zaigu erakusketa horren berri. Testuak Carlos Etxepare eta Alicia Fernandezek dira. Artelanak, berriz, Vicente Amezttoy, Josune Amunarriz, Carlos Añibarro, Mamen Arruti, Javier Balda, Ricardo Baroja, Miguel Angel Berezibar *Berojar*, Jorge Cardarelli, Jesus Mª Corman, Don Herbert, Ascensio Martiarena, Mireya Maso, Isabel Muñoz, Juan Perez, Juan Carlos Savater, Dario Urzay, Antonio Valverde *Ayalde*, Rosa Valverde eta Juan Luis Barojarenak, besteak beste. **I**

**Kutxaren arte
ondareak
egindako
azken
eskurapenak**
Batzuen artean
 KUTXA FUNDAZIOA
 96 orrialde

Herri mugimenduen urtekaria 07

[Batzen artean](#)

JOXEMI ZUMALABE
FUNDAZIOA
110 orrialde

Herri mugimenduen ekarpenak bildurik

Joxemi Zumalabe Fundazioak sortutako urtekariaren helburua herri mugimenduen urtez urte eginiko ekarpenen bilduma jaso eta zabaltea da. Iazkoan azaltzen diren eginahalen artean honakoak daude, besteak beste: erraus-tegien aurkako mugimendua, eskolak euskal-dundu beharra, Torturaren Aurkako Eguna, Gernikako gazteek Astra arma-lantegia okupatu zutenekoa, emakumearen nazioarteko eguna, Euskal Herriko Laborantza Ganbara, Lurraren Nazioarteko Eguna, etorkinek bozkatzeko duten eskubidea, Preso Politikoen Nazioarteko Eguna, Nafarroako irati euskal-dunen sarea, hizkuntza eskubideak eta Abiadura Handiko Trenaren aurkako mugimendua. ■

Sei ipuin eta sei hilketa astebetean irakurtzeko liburuan

DBHko ikasle bati entzun omen zion Joxemari Urteagak erronka: astebetean ezinezkoa zela liburu bat irakurtzea. Berak amuari kosk egin eta ikasleek irakurtzeko moduko zazpi ipuin idatzi zituen. Gero, igandea deskantsatzeko eguna zela-eta, ipuin haietatik sei aukeratuz osatu zuen *Hilpuinak*, munduko hainbat txokotan –baita Euskal Herriko herririka batean ere– girotutako sei hilketa azaltzen dituzten kontakizunak. Siziliako mafia-buru baten etxetik hasiz *Ipuin bat dugu bizitzan* kon-tatzen den hilke-taraino. ■

Hilpuinak

[Joxemari Urteaga](#)

ELKAR

168 orrialde / 12 euro

AMAIA ITURBIDE

«Ametsa, mina eta oroimena dira poemotako gaiak»

Nolakoa da zure poesia?

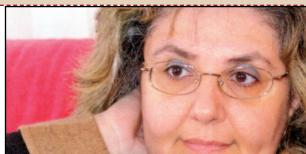
Autentizitatea gogoko dut, idatzitakoak bizi eta sentitu izandakoa behar du-eta. Bakarrik literarioki perfektuak diren poema liburuak ez zaizkit interesatzen, ezta jolas hutsarekin loturiko poesia ere. Honetaz gain, poesia gauean sartzea dela eta ez dela komunikazioa, komunikatu nahia baino, erantsiko nuke, eta esperientziarik gabe ez dagoela poesiarik, esperientzia dela poesiaren giltzarria eta hori norberarena dela, poesia bakardadea dela. Nire poesia barne tentsioz beterik dago eta ikuspegi desberdinez. Ametsa, mina eta oroimena dira nire poesiaren gai nagusiak.

Zeren bila zabilta idazterakoan?

Poesian humanismoa bilatzen dut, tradizioa eta abangoardia uztartuz. Horrez gain, poema liburu bat hasi aurretik, beti dago azpian pintura niregan. *Labirintoaren orduak*-en esplizituki Menchu Gal agertzen da, baina inplizituki ere badaude beste pintura zantzu batzuk.

Eta zer gehiago aurkituko du irakurleak bertan?

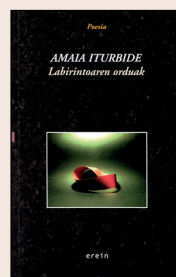
Nire poesia bide bakar batekoa ez denez, joera askotariko topaguna da *Labirintoaren orduak*. Ironia dago, poema narratiboak daude, eta soilak ere bai. Era berean, eremu bisuala dago, baina horrekin batera eza, ikusten ez dena. Gaiei dagokienez, denbora igarotzearekin batera, krudeltasuna, halabeharra eta heriotza ere badaude. Paisaiak, bideez eta iza-diaz gogoratu naiz; gauaz eta tristuraz ere jardun dut. Gauari atal oso bat eskaini diot. Gau desberdinak agertzen dira edota, nahi baldin bada, gauari buruzko ikuspegi anitzak.

egileari galdezka

Amaia Iturbideren bosgarren poema liburua

Erein argitale-txearen eskutik plazaratu berri den *Labirintoaren orduak* Amaia Iturbidek (Bilbo, 1961) idatzitako bosgarren poema liburu da. Aurretik kalera-tuak zituen *Eskailearen bi aldeetan* (1986) –idealismoa eta errealtate gordina; txinparta surrealista eta mitologia gaiak berreskuratzeko nahia zituen poema liburua–; *Itzultzea* (1992) –barne-bidaia–; herrikoitasuna zerion *Gelak eta zelaiak* (1994) eta elebitan agertu zen *Lore mutuak eta tuaren ezkontzak* (2006) –olerkariak aitortu izan duenez bere tonua aurkitu zuen liburu horrekin–. Amaia Iturbidek idazten duen poesia artearekin eta, bereziki, pinturarekin lotua dago; espresionismoa ahaztu gabe, inpresionismoaren, sinbolismoaren eta surrealismoaren bideetatik jotzeko joera du egileak. “Abangoardiaren indar berritzailearen bitartez ohiko poesia liri-

Labirintoaren orduak

[Amaia Iturbide](#)
EREIN

130 orrialde

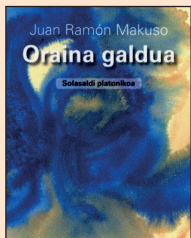
14 euro

kotik urruntzen saiatzen naiz”, dio. Abangoardiari esker gauza batzuei ezetz esaten dakien arren, abangoardia ertz-ertzekoa ez du gogoko –alor klasiko batzuk alboratzea, adibidez–, eta *Labirintoaren orduak* sonetoak ere sartu ditu. Dena den, abangoardista da poema liburua, poesia sozialaren mezuari Iturbidek eman dion tratamendu berriak agertzen duen bezala. ■

Ezpalak

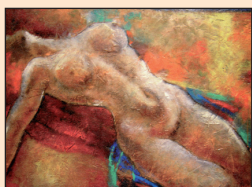
JON TORNER

Juan Ramon Makuso idazle errenteriarak *Oraina Galdua* liburua (Erein)

plazaratu du. Egileak azaldu duenez, saiakera poetiko literario filosofikoa da. Erein argitaletxeak Pello Lizarralde zumarragarraren *Iragaitzaz –ilunbistan–* eleberria ere aurkeztu du.

Sara Santos en argazkiak, Maria Jose Altolagirrerren margolanak eta Louis Lopez-en margolanak eta eskulturak bildu dituzte Donostiako Kutxa Boulevard aretoetan. Hiru erakusketak hilaen 8a arte izango dira ikusgai.

Donostian egingo da Haur eta Gazte Literaturako Iberiar Biltzarra

HAUR ETA GAZTE LITERATURAKO IV. IBERIAR BILTZARRA Donostiako

Miramar Jauregian egingo da uztailaren 3tik 5era bitartean, *Desberdin irakurriz: Haur eta gazte liburua kultura aniztasunean* lelopean. Espainiako Haur Liburuaren Erakundeak (OEPLI) antolatu ohi du, lekuan lekuko elkarte federatuekin batera. Horien artean dago Galtzagorri, Euskal Haur eta Gazte Literatura Elkartea. Ponentziak, hitzaldiak eta eztabaidak izango dira egitarauaren ardatz. Parte hartuko duten idazle eta adituen artean Juan Kruz Igerabide, Patxi Zubizarreta, Karen Sands, Veljka Ruzika, Elisa Bonilla, Pedro Cerrillo eta Felix Etxeberria daude. Egitarau osoa eta izena emateko inprimakia www.desberdin-irakurriz.com webgunean ditzue.

Zabalik dago Lekuz Leku lehiaketan parte hartzeko epea

EKAINAREN 25EAN amaituko da Bilboko *Lekuz Leku* Hiria-Dantza-Bideoa lehiaketan izena emateko epea. Laugarren edizioa ekainaren 26tik 28ra bitartean egingo da Abandoibarran. Bilboko Dantza Jaialdia egun horietan egingo da, eta *Lekuz Leku* lehiaketako parte hartzaileek dantza ikuskizunak bideoz grabatzeko aukera izango dute. 600, 1.000 eta 2.000 euroko sariak banatuko dituzte. Informazio gehiago: www.lekuzleku.com.

Patxi Gaztelumendi kazetari eta blogaria elkarrizketatu genuen ARGIA.COM-en: «Software askearen sozializazioa lortu behar dugu, eta euskararentzat tresnarik eraginkorrena dela ulertarazi behar diegu aginte apurra duten guztiei. Irakasleei, ikastetxeetako arduradunei, elkarteetako liberatuei, formazioarekin kezka dutenei, agintariei, enpresa buruei... guztiei. Alfabetatze digitala behar du herri honek, euskalduntze alfabetatzearen fasea amaituta. Alfabetatzea 2.0».

Angel Illarramendi konpositoreak Berrian: «Orkestra bat zertarako dago, apaingarri gisa? Bakarrik Brahms interpretatzeko? Denok ordaintzen dugun orkestra batek gauza berriak estreinatu beharko lituzke. Ondo dago lan klasikoak interpretatzea, nola ez? Baina, ezin dute horretan geratu bakarrik, eta kontua da oso-osu gutxi estreinatzen dela».

Uda 08

Gabriel Aresti euskaltegia*

Eskaintza zabala

- * Barnetegiak Bilbo eta Bakaikun
- * Ikastaro trinkoak 3 eta 5 ordukoak
- * Autoikaskuntza
- * Tailerrak
- * Gaste zein heldu
- * Goizez eta arratsaldez
- * Urtails, abuztua eta iraia

25 urte! www.gabrielaresti.com Elkarlan euskaltegia
Done Bikendi 2 - 4. solairua 48001 - Bilbo - tel: 94 423 75 91

Ezkerreko militantziaren aldarrikapena

Panfleto para seguir viviendo, Fernando Diaz
(Bruguera, 2007), 155 orrialde.

Irakurtzen ari garena ez dela nobela errepikatzen du behin eta berrir *Panfleto para seguir viviendo* (Bizitzen jarraitze-ko panfletoa) liburuko narratzaileak. Bera ez dela idazlea, hemen dagoela esatera etorri dela, besterik ez. Idazle handiek ez dute zaratarik atera behar, badaude, gauza jakina da. Berak ez daki beste libururik idatziko duenentz ere.

Beraz autobiografia, saiakera eta nobelaren artean kokatu beharko genukeen liburu baten aurrean gaudela esango dugu. Madrilo goi-herriko auzo bateko gaztea mintzo zaigu. Anaia heroinak eramane zion, amak kiosko-etako kolekzioak egiten ditu, aita industriaren gainbeherak harrapatu zuen. Ozpina bizi da. Ikasketak utzi eta haxixa saltzen hasiko da narratzailea; postura txikiak hasieran, auzoan bertan; kilo batzuk ondoren, mugaz muga autoarekin; antzeko negoziotan dabilen lagun bat harrapatu eta Frantziako kartzela batean sartuko duten arte. Uzteko ordua.

Liburuek —Jack Londonek idatzitakoek batez ere— harrapatuko dute protagonista. Eskolazain hasiko da lanean eta kalean ikusitako kartel batek ezkerreko talde iraultzaile batean militatzera eramango du —narratzaile-

leak ez dio garrantzirik ematen zein talde den esateari—.

Engaiamenduaren aldarrikapena da —titularrak irakurrita igarriko zenutenez— liburuko motibo nagusia. Protagonistarentzat militatzea autosalbaziotik gertuen dagoen ekintza da, bere egoera aldatzeko egin dezakeen gauza eraginkor bakarra. Epikarik ez ordea. Bazterrazoko ipurkaleko trapitxero gaztea ez da Superman sozialista bihurtuko. Eskerrak. Protagonistak ezkerre-rako bidea hartzen duenean ere ez du arketipo baten autopistatik egingo, gorabeheraz eta zalantzez betetako bidezidorretik baizik.

Azken apuntea estiloarentzat: irakurketaren erritmoa asko errazten du, kapitulu bakoitzaren bukaerara iristen zarenean, bizitzen jarraitzeko ez dakit, baina liburua irakurtzen jarraitzeko panfleto bihurtuz.

GORKA BEREZIARTUA

Jaso astero ARGIA etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneako kide ere izango zara

INDEPENDENTZIA
ASTERO IKUSTEN DA

Izen deiturak:
 Helbidea: Posta kodea: Herria:
 Herrialdea: Jaioteguna:
 N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:
 Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Taloiez
☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L.ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647
 Bankuz ordaintzekoek betetzeko soilik
 Banku edo aurrezki kutxa:
 Titularra: N.A./I.F.K.:
 Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:
 Entitatea: _____ Sukurtsala: _____ K.D.: _____ Kontu zenbakia: _____
 Data: Sinadura:

Harpidetza-orri hau zure datuekin bete eta helbide honetara bidali: **142 P.K. / 20160 Lasarte-Oria —Gipuzkoa—**

Aukeratu ongietorri oparia

"Kirolaz badakit"
mahai-jolasa

"888 txiste"
liburua

"Txoriak txori"
lamina

%25eko beherapena
ikasle bazara

Urtebeteko harpidetza:
2008ko prezioak

135 € Hego Euskal Herrian
165 € Iparr Euskal Herrian

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
UNAI CUEVAS

Ganekogorta mendia (Bizkaia)

Adar jotzaileen tontorra

Pagasarri anaiaren baimenarekin, Bilbo inguruko mendietan ospetsuena dugu Ganekogorta. Itsasoaren mailatik mila metrora ordu pare batean igotzeko aukera eskaintzen duten gailur bakarretakoa da. Ez da bereziki gogorra, baina beraren gainera ailegatu nahi duenak izerdi tanta bat baino gehiago bota beharko du. “Paga” igo ondoren, “Ganeko” egongo da zain.

Nahiz eta Ganekogortara igotzeko hainbat bide dagoen, oraingoan Bilboko Larraskitu auzotik abiatuko gara. San Adrian atzean utzi, autobide gainetik igarotzen den zubia zeharkatu eta berehala ailegatuko gara Larraskitura. Bestela, Errekaldeko plazatik gora El Fangoko kiroldegirako bideak leku berera eramango gaitu. Abiapunturaino indarrez fresko iritsi nahi izanez gero, 76. zenbakia (Moyua-Rekalde) duen Bilbobusa har daiteke, gerale-

kua parean baitu. Pixka bat gorago utziko gaituena ere bada, A-8 autobusa (Ametzola-San Justo), alegia.

Hortik gora, Benta Barritik pasa ostean, Igertuko mendi lepora eramaten duen bidea jarraitu behar da. Han, askaltzeko gunen baten ondoren, errepidea bukatzen da.

Pagasarrira doan ibilbide berari jarraituz, berehala autoei igoera galarazten dien atea aurkituko dugu. Metro gutxira, Zapaburu iturriaren paretik pasatu baino lehen, Erroke

Deuna ermitara daraman bidegurutzea ikusten da ezkerrean. Baita baseliza bera ere, apur bat harago, gaintxo batean.

Aurrerago aurkituko dugun bihurtzearen ezkerreko aldean, “Pagasarrira Artabetik” eta “Pagasarrirako bide zaharra” dioten errotuluak ikusiko ditugu. Guk eskumara jo eta hogei minuturen ostean, Gangoitiko gunen txikira helduko gara. Bertan, ezkerreko bidea hartuz gero, aldapa eta gunen lauak tartekatu ostean eta pinudi baten

Ganekogortak ikuspegi ederrak eskaintzen dizkigu. Ezkerrean, Artibeko urtegia eta urrunago, Alonsotegi herria. Eskuman, Txosnagane mendiaren gailurra.

Gailurrera iritsi aurreko azken aldapa igotzen.

ondotik igarota, Arnategi eta Pastorekorta ikusiko ditugu aurrez aurre. Handik gutxira Pagasarriko aterpea dagoen muinora iritsiko gara.

Pista bera utzi gabe zuzen jarraituko dugu. Eskuman Tarineko iturrira doan bidearekin egingo dugu topo, baina ez diogu kasurik egingo. Bost minuturen buruan, Azordiagako harana eta Ganezogortako mendigunea parean agertzen zaizkigun heinean, beti ere zuzen jarraituz, lau seinale dauden eremura ailegatu gara. Puntu horretan aurkituko ditugun errotuluen arabera, hiru kilometro geratzen dira gailurrera iristeko.

Muñaganera heltzean, bideak pendiz handia hartuko du. Handik

metro gutxira, Txosnagane edo Larrentxuko (876 m.) maldetatik ekingo diogu igoerari berriro ere. Mendi hori Ganezogortarekin batzen duen igarolekuraino ordu erdi bat gehiago izango dugu. Handik denbora tarte berdiner gutxi gora behera, Txosnagane eta Pagasarri sorbalda emanik, Ganezogortako gailurrera iritsiko gara. Mugarri zuri handi bat ikusiko dugu, eta harekin batera, mapa zilindrikoa, inguruan ikusten denari buruzko informazioa ematen duena. Mapak gailur ospetsu honen historiako pasarteak biltzen ditu, "ganezogortarrei" aipamen berezia eginez. XIX. mendearan amaieran, Bilboko inguruneetan

mendizaletasuna sustatu zuten gazte talde bat izan ziren ganezogortarrak.

Erdi Aroko adar jotzeak

Ganezogortak, Gorbeia, Oiz, Sollube eta Kolitzarekin batera, deiadarmendien boskotea osatzen zuen Erdi Aroan. Gailur horietatik, Bizkaiko jaurerriko batzarkideei dei egiten zitzaienten, sua eginez eta adarra joz. Garai haietako komunikazio bitxi hura ezagutarazteko asmoz, 2004. urteaz geroztik Deiadar Mendien Eguna ospatzen da. Hala, urtean behin, milaka mendigoizale eta ohitura zaharren maitale bost mendi horietara igotzen dira, adarra jotzera. ■

20, 30, 35, 40... eta
50 urtera arteko hipotekak.
Tasazio-balioaren
%100eraino
eta abalik gabe.

**etxetik botako
zaituzte**

zeure erara
bbk
hipotekak

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

TELEBISTA

Magnetoskopioa on-line

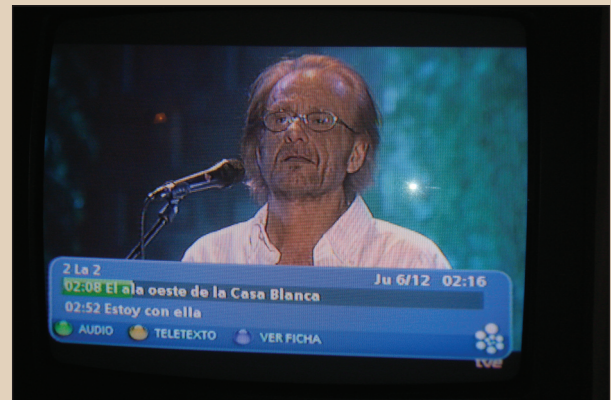
WIZZGO KONPAINIAK lurreko telebista digitalaren bidez emititzen diren programa guztiak erregistratzeko aukera eskainiko die internautei. Telebista programa bat emititu ondoren, programa graba daiteke eta PCra bidali kontsultatu ahal izateko.

Horretarako ez da material berezirik behar. Lehenbizi Wizzgok emandako softwarea instalatu behar da; ondoren, sistemak telebista programak eskaintzen ditu gaien edo telebista kateen arabera antolatuta, eta azkenik, programa hasi baino bost minutu lehenago gutxienez, klik egin eta kito!

Ordenagailua ere itzali daiteke, grabaketa Wizzgoren zerbitzarietan egiten baita; ordu batzuk igaro ondoren Inter-

net bidez eskura daiteke grabatutakoa .mov formatuan eta PCan kontsultatu daiteke, edo iPod zein iPhone batera pasa eta han ikusi.

Joan den astean aurkeztutako sistema honek publizitate bidez espero du finantzazioa lortzea. Oraingoz doakoa da. **I**

O s a s u n a

JABIER AGIRRE

Zeliakia odol-tanta batekin diagnostikatuko da

Zerealetako glutenaren proteinenganako tolerantziarik eza da zeliakia.

ZELIAKIA DA MUNDUAN okerren diagnostikatuta dagoen gaitzetako bat, bere prebalentzia ehun pertsonatik batekoa izan arren. Zeliakiak ez du inor hilko, baina gaitza jasaten duenari bizimodua ozpinduko dio, nahaste aski larriak eraginez eta kontsulta batetik bestera joatera behartuz, azkenean zer duen jakin arte. Gurea bezalako gizarte "aurre-ratu" batean, azkeneko diagnostikora, behin betikora, iristeko behar den batez besteko denbora hamabi urtekoa da pertsona helduen kasuan. Umeen kasuan, zorioenez, askoz gutxiago. Euskal Autonomia Erkidegoan ia 2.000 pertsonari diagnostikatu zaie gaitza.

Epe horiek laburtzeko asmotan, CD-Medics proiektu europarra abiatu berri da. Hamar herrialdek hartuko dute parte, eta lau urteko epean ia 13 milioi euroko aurrekontua

izango dute -9,5 milioi Europar Batasunak jarriak, eta gainerakoak funts pribatuak-, gaixotasunaren antzemate goiztiarra ahalbidetuko duen txip bat sortzeko. Horrekin, gaur egun diagnostikorako ezinbestekoak diren hesteetako biopsia mingarriak ordezkatu nahi dituzte.

"Txipa edo biosentsorea ikaragarritzko aurrerapausoa izango da", dio Madrilgo Zeliakoen Elkarteko zuzendari Manuel Marquezek. Odol-tanta bakarrarekin, biosentsore horrek erakutsiko du gaixoa zeliakia den ala ez, eta haren markatzaile genetikoak eta gaixoen glutenaren proteinen aurrean sortzen dituzten antigorputzak ere zehaztuko ditu. Txipak pertsona bakoitzak bere dietaren aurrean izango duen erreakzioa ere detektatuko du eta, beraz, tratamenduak pertsonalizatu ahal izango dira. Horrela, erien bizikaltatea asko hobetuko da, eta gaixotasuna modu eraginkorrarekin kontrolatu ahal izango da.

Garia, olioia, zekalea, garagarra eta bestelako zerealetan dagoen glutenarenganako intolerantzia iraunkorra da zeliakia. Heste meharreko biloen atrofia larria eragiten du, eta horrek elikagaiak gaizki xurgatzea dakar. Glutenik gabeko dieta zorrotza da sendabide bakarra, eta horregatik da garrantzitsua elikagaien etiketatik adieraztea janari horiek glutenik baduten ala ez.

INGURUMENA

Brasil, kontuz kanaberarekin!

NATURA BABESTEKO Munduko Funtsak (WWF) Brasili aholkatu dio bioerregaia lortzeko egiten diren azukre-kanabera landaketetatik babesteko neurriak hartzeko.

Brasiliako gobernuaren arabera, bioerregaiei egiten zaizkien kritikek ez dute oinarri sendorik. Batetik, ez omen dituzte elikadurara bideratutako landaketak murrizten; bestetik, ez dituzte baso tropikalak propio deusezten kanabera landatzeko.

Aitzitik, aurrez –eta beste arrazoi batzuegatik– basogabetutako eremuak erabiltzen dituzte xede horretarako. Gogoratu beharra dago munduko beste leku batzuetan aipatutako arazo horiek bizi-bizi daudela.

WWFren arabera berriz, Brasilek diotena egia da, baina beste arazo batzuk sortzen ari zaizkio. Adibide gisa, Sao Pauloko estatuan azukre-kanabera zabaltzeak inguruko biodibertsitatea gutxitzea dakar batetik, eta ur putzuak agortzea bestetik.

Hori dela-eta, kanaberaren hazkundera mugatzea

aholkatu du WWFk. Hainbat nekazaritza espezialistak are zalantza handiagoak agertu dituzte gainera: bertako hainbat elikadura-ohitura desagertzea edo desplazatzea omen dakar azukre-kanaberaren zabalkundeak, eta horrek Amazoniako ekosistemetan presio jasangaitza eragin dezake. **I**

Azukre-kanaberaren gehiegizko zabalkundeak kalte egiten dio biodibertsitateari, besteak beste.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Larreak

Larrea divaricata, Larreatarren familiako kideetako bat.

LARREA EZ DA BAZKA.

Larrea tridentata ez behintzat. Jariatzen dituen gai kimikoak medio ez du auzorik ametitzen, eta inork jateko modukoak ez diren hostoak ditu. Mexikon "gobernadora" deitzen diote, basamortuko nagusia. Bere burua babesteko sortzen dituen gai kimiko pozoitsuak aski iker-tuak dira; agi denean, gustura zirri egingo lioketen animalia eta lan-

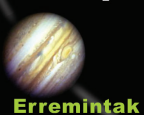
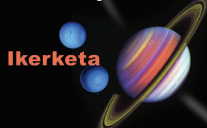
dareak uxatzeko beste, gaitzak eta izurriteak dakartzkien intsektu, onddo eta enparatuak arrastotan sartuta edukitzeko balio omen diote. Gaitasun hori ez da makala, eta lantzen diren bestelako uztak babesteko nola erabili aztertzen ari dira. Dirudienek, lore-pipittetan ez du horrelakorik, *Capparis spinosa* kaparraren ordeko, lasai asko jaten baitituzte.

Badu, jakina, arerio azkarretik... Basamortuko untxia, bat. Hostoak hozkitu egiten dute, baina ez adarrek. Zarba lehor zakarrak inoren gustuko bazka ezin izan daitekeelakoan, nonbait, adarjean ez du pozoirik, eta untxiak, besterik ezean haiei kosk.

Landare hau ez da, ez, kazetariaren parteko doministakua! Bere basamortuan egin izan diren proba militarretako erreakzio termonuklearren ondoren, lur gaineko landare guztiz erre eta ipurditik osorik berritzeko gaitasuna izan du. Txundigarria eta ondo zaildua, demontrea!

Ameriketan iparreko basamortutik hego aldekoa joanez gero gobernadoraren lehengusinak topatuko ditugu. *Larrea divaricata* eta *Larrea cuneifolia*, tartean. Lehenaren loreak ere jaten omen dituzte eta bere zuretik larruak ontzeko gaiak sortzen dituzte. Bigarrena, bitxia, ertza iparra-hegoa lerroaren zentzuan dutela ipintzen ditu hostoak, honela, erreko luketen eguerdi aldeko eguzki izpi zakarrenak saihesten ditu. Noraezeanekoentzat iparrorratz ederra. Iparra galduta dabilenarentzako ederki erakusten dio landare honek. Landarearen beraren iparra, noski...

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

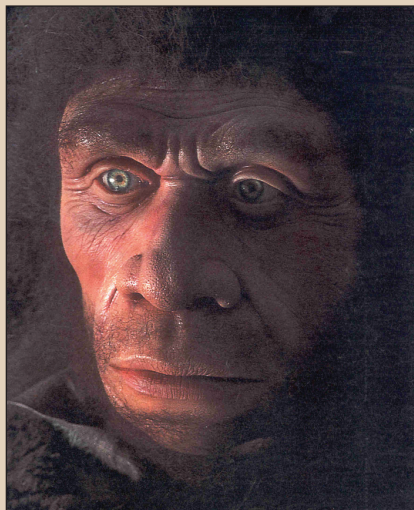
Neanderko kosako gajoa

NEANDER (ALEMANIA), 1856.

Düsseldorf hiritik gertu, Neander ibaiaren bailaran, Charles Darwinek *Espezieen Jatorria* idatzi baino hiru urte lehenago, harrobi bateko langileek giza arrasto batzuk topatu zituzten: garezurra, bi femur, eskuin besoko hiru hezur, ezker besoko beste bi, ezkerreko hezur iliakoaren zati bat, eskapularen eta saihsen zatiak...

August Franz Mayer Bonneko Unibertsitateko irakasleak hartu zuen aurkitutakoa aztertzeke ardurara. Antzeko arrastoak 1829an Engisen (Belgika) eta 1848an Forbeko harrobian (Gibraltar) topatu zituzten, baina orduan ez zuten jatorria identifikatzea lortu. Une horretan, 1856an, Mayerrek aukera paregabean zeukan giza eboluzioaren atal garrantzitsua idazteko. Neanderthaleko gizakia munduari ezagutarazi zion aditu gisa sar zitekeen historian. Eta ederki sartu zuen hanka.

Teoria bitxia eraiki zuen hezur zati haien inguruan. Arrastoak Napoleoni segika Europa osoan ibili zen errusiar kosako batenak omen ziren. Heriotza urtea ere zehaztu zuen: 1814. Baita arrazoia ere: borrokan hil zen. Baina, nolatan zituen gizaki hark femurrak hain okertuta? Mayerren esanetan, errakismoa zuela. Eta bekaineko hezurak? Nola zen posible

Ezkerrean, Neanderthaleko gizakiaren itxuraren erreproduzioa. Lerro hauen gainean espezie bereko gizakiaren hezurak. 1856an arrastoak aurkitu zituztenean, ordea, August Franz Mayerrek soldadu kosako baten arrastoak zirela esan zuen.

Napoleonen etsai hark halako arku supraziliarak izatea? Bada, hori ere errakismoaren ondorioa zen; gaixotasunak eragiten zion mina zela-eta, kosako koitaduak bekainak asko zimurtzen zituen eta horregatik garatu zitzaizkion hainbeste hezur horiek. Eta nola zen posible soldadu hark, zaurituta, amildegi batera igotzea, kobazulo batean sartzea eta sarrera estaltzea, eta gorputza 60 zentimetroko sedimentu geruza baten azpian ehorztea? Galdera horri ez zion erantzun Bonneko irakasleak. Beste aditu batzuek bai, ordea. Neanderthal 1—halaxe bataiatu zuten Mayerren kosako errakitiko—gizaki mota berri baten frogaz zen. ■

ARRASTOAK

DENIM hitza gero eta maizago irakur daiteke arropen etiketetan eta, oro har, moda kontuetan. Berez, oihak bakeroa esateko modu bat besterik ez da. Baina ez da hitz berria; jatorria XVII. mendean du. Garai hartan Frantziako Nimes hiria ehungintza gune garrantzitsua zen. Andre familiak gero hain ezagun egingo zen ehun urdina fabrikatzen zuen, eta hortik jaso zuen izena. *Denim* “de Nimes” ahoskatze modua baino ez da.

Jeans hitza orain arte *denim* baino gehiago erabili izan da, baina antzeko jatorria dute. Hasieran, belaontzien oihalak eta olanak egiteko erabiltzen zuten. Baina ehuna findu eta arropak egiten hasi ziren. Diotenez, indigoz tindatutako oihala hura erabiliz galtza pareak egiten lehenak italiarrak izan ziren, Genoan hain zuten. Frantsesek *Gênes* esaten diote Italiako hiriari eta halaxe esan zieten praka berriei. Denborak *Gênes jeans* bihurtu zuen.

«Ez dut Gipuzkoako beharrei aurre egiteko kemenik ikusten»

Eibar, 1959. Zuzenbidean lizentziatua. PSE-EEko kidea. Hogeita bost urte eman ditu Eibarko Udalean, hamar urte zinegotzi eta hamabost alkate. Maiatzaren 26an utzi zuen alkate kargua –Miguel de los Toyos da alkate berria–, PSEko Gipuzkoako idazkari nagusi izendatu ostean. PSEko presidente Jesus Egigurenen hurbilekotzat joa da Iñaki Arriola. Gipuzkoako Batzar Nagusietan bildu gara berarekin, biltzarkidea da bertan. Lurralde honetako Foru Aldundia gobernatzea du helburu, hartaz, Eibar eta Gipuzkoa izan ditugu bereziki hizpide eta begipean.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Judit Fernandez

Iñaki Arriolak modu bare eta barretsu ekin dio elkarriketari: “Eibar Bizkaira lotua izan da historian, baina finean eibartarrok A-8 autobidea eta demokrazia direla medio bihurtu gara gipuzkoar”.

Egiguzu Eibarko erretratua, arren.

Eibar hiri berezia da, hirigintzaren eta ekonomiaren erabateko birmoldaketan sartua. Berezitasunak berezko dituen giza harremanei zor die. Jendearen joera liberalak eta elkarrekiko dugun errespetuak ematen dio ondarsun hau. Eibarren ezberdinen artean bizitzen ohituta gaude, eta gustura gainera. Harro gara gure izaeraz.

Gipuzkoan zer da Eibar?

Ematen ez badu ere, laugarren hiria da. Donostiaz eta Iruenez beste, Errenterriak du Eibarrek baino bizilagun gehiago. Halere, Eibarrek duen aktibitate mailak 27.000 bizilagunen hiriko logika gainditzen du. Kirolaren elitean ari diren klubak ditugu eta mugimendu soziala itzela da. Hiriburutik urrun samar bizi izanda, autodidaktak izaten ikasi dugu. Eibarrek berezko giro kulturala eta ekonomikoa dauka.

PSEk hamaika zinegotzi ditu Udalean. Oposizioak berriz hamar. Gehiengo osoz gobernatu zenuen aurreko legealdian eta honetan ere bai.

PSE hazten joan da Eibarren: ni alkate izan nintzen lehen aldian zazpi zinegotzi ginen, gero bederatzi eta hamaika. Berriz ere eutsi diogu kopuruari. Lehen legealdietan gutxiengoan gobernatu genuen, batzuekin nahiz bestekin egindako itunen bidez. Joan den legealdian bakarka gobernatu genuen gehiengo genuelako, baina ez gure nahikeria izan zelako. Hau da, beste alderdiek diote, “gehiengo duzunez, gobernatu zuk bakarrik”, baina “gu oposiziotik zu ahultzen saiatuko gara” pentsatu ere. Ez da modu egokia. Legealdi honetan EAJ eta EARekin gobernu akordioa sinatu dugu. Ez dago oposiziorik modu

Iñaki
Arriola

itxian ulertuta. Eta PPrekin kudeaketarako akordioak ere lortu ditugu.

EB-Aralar ezkerreko taldea da oposizioa, beraz.

Bai. Eta ez, ez ginelako berauekin ere akordioa lortzen saiatu. Saiatu ginen baina ez zen gauzatu. Udal programa ez zen oztopo izan, harago doazen beste ardura politikoak baizik.

Alkatetza laga duzu berriki. Zein unean dago Eibar?

Eibar 1950eko urteetan garatutako hiria izan da orain gutxi arte. Hiri nahasia eta nabarra bilakatua, etxebizitza zaharren eta industriaren hondakinak berritzeko prozesuan aritu gara buru-belarri. Orografiari dago-kionez hiri zaila da, mendi mazelatan industriari leku egindako haran estua, espazio urrikoa. Hiria ordenamenduan eman ditugu azken urteak, hirirako sarbideak hobetzen, erakargarriago izaten bisitariarentzat. Eibar hiri aitzindaria da hirigintzako aurre-rapen mekaniko kontutuan.

Zein egoeratan dago etxebizitzaren gaia?

Eibar karioa da etxebizitzari dagokionez. Eibar duela 40 urte 38.000 biztanle izatera iritsi zen eta 27.800 ditu gaur egun. Biztanle kopurua jaitsi da, baina egungo bizimodua eta ordukoa ez dago alderatzerik. Etxebizitza karioa da eta Udalak BPOren (Babes Ofizialeko Etxebizitza) aldeko politika bultzatu du tinko. Etxebizitza, beste herri askotan bezala, areago lantzeko gaia da Eibarren. Hiria plangintzak funtsezkoa dira etxebizitzaren arazoa konpontzeko. Jaurlaritzaren etxebizitzako plan orokorrean definituta dago. 600 etxebizitza publiko proiektuan daude, berebiziko ekimena, noski.

Gipuzkoan, etxebizitzari eta azpiegiturari dagokienez, geldialdia ote dagoen susmoa dago. Zein da zure iritzia?

Etxebizitza pribatuaren kasuan geldialdia dago. Etxebizitzak ari dira eraikitzen baina salmenta jaitsi da, beraz kezka dago. Krisi orokorra iritsi zenean etxebizitzak oso garestiak ziren, krisia halere etxebizitzaren eskaerari lotuta dago batez ere. Jendeak salneurria jaitsiko den itxaropena dauka. *Impasse* egoeran gaude. Besterik da eskaintza publikoa, babes ofizialeko etxebizitzaren

eraikuntzak aurrera segitzen du, azpiegiturak ez dira geratuko, aitzitik, azpiegitura publikoen garapenak lagundu behar du sektoreko krisiak eragin dezakeen enplegu galerari aurre egiten.

Gipuzkoako ahaldu nagusia izateko bidea hartu duzu. Nola ikusten duzu Gipuzkoa eta bere gobernu?

Oso geldituta. Ez dut Gipuzkoako beharrei aurre egiteko kemenik ikusten, ez etorkizunari begira baikor izateko iniziatibarik ere. Gobernu ahula da, Batzar Nagusietan gehiengorik ez dauka, egonkortasuna falta zaio. Gobernuak nahiago izan du gutxiengoan gobernatzea. Nik, kargua lortuko banu, egonkortasuna bilatuko nuke gobernu programen bidez, betebeharrei ekinez. Niretzat ez du hainbeste axola norekin ekin, zertan ekin baizik. EAJk gutxiengoan gobernatzea hautatu du, ezin izan du hirukoaren formula hona ekarri EBrekin arazo programatikoak dituelako. Eta gurekin, egia esan, maite gaituzte eta ez gaituzte maite.

Hala ere, AHTn, Pasaiaiko portuan edo errauskailuaren aferan bat egiten duzue.

Gipuzkoako etorkizunari begira estrategia antzekoak planteatzen ditugu, ñabardurak ñabardura, helburuetan ados gaude. Batzuetan gu ados gaude EAJrekin eta bestetan EAJ gurekin. Unean uneko gaiaren ardura nork duen arabera.

Ahaldu Nagusia bazina, zer Gipuzkoa nahiko zenuke, EAJren aldean?

Sozialisten begietara Gipuzkoa bertako udalerrien batasuna da. Agian helburuetan ez dugu horrenbesteko desadostasunik EAJrekin, kudeatzeko moduan bai ordea, proiektuak praktikara eramatean. Lurraldeko proiektu estrategikoetan baino udaltan ditugu aldeak, herriek osatzen dute Gipuzkoa eta horiek ez daude arretaz zainduak. Donostia, Irun, Errenteria, Eibar, Lasarte-Oria,

"Eibarren ezberdinen artean bizitzen ohituta gaude, eta gustura gainera".

Andoain edota Zumarragan gobernatzen dugu eta herri on beharra ondo ezagutzen dugu.

PSEko idazkari nagusia zara Gipuzkoan, eta Joseba Egibar GBBko presidentea. Egibarren EAJk kezkatzen al zaitu?

Kezkatu... Ez da hitza. Gipuzkoako EAJ elkarrizketarako prestuagoa izatea gustatuko litzaidake. Elkarbizitzan hurbilago izatea gustatuko litzaidake, gehiago elkar ulertzea eta instituzioak gizartearen isla izaten gehiago saiatzea. Gipuzkoako EAJk eta PSEk ez dugu bat egiten zentzu horretan.

Ezagutzen duzue elkar Egibar eta zuk?

Ez. Ibarretxe lehendakaria aldiz ezagutzen dut. Juanjorekin harremana izan nuen Ogasuneko presidentea zenean.

Juan Jose Ibarretxe ezagutu duzu. Ibarretxe politikariak zer iritzi duzu?

Eusko Legebiltzarrean ezagutu nuen Ibarretxe, oso ona zen ogasun eta gai fiskaletan, pertsona xaloa eta apala, zorrotza eta atsegina, usadioen maitale. Orain aldare batera igo zaigu, tematsu, amets batean sartuta dirudi, eskaera dibinoren bat egin balitzaio bezala. Hilkorren lurraldea zapaltzera jaitsi beharko du behingoz.

Gipuzkoan eta PSEn Jesus Eiguren da politikari ezagutua. Nola ikusi duzu frakasatutako bake prozesuaren ostean.

Jesus alderdiak duen onenetakoa da, baita Euskadik ere. Oso-oso da, politikarako gaitasun bikainak dituen politikaria, bakearekin konprometitu. Bakerako ahalegina ez zen gauzatu eta guztiok dezepzionatu ginen. Berak hartu zuen min gehiena. Bere apustua izugarria izan zen.

Segitzeko indarrez ikusten al duzu?

Hori berari galdetu beharko litzaioke. Bakea lortu ez izana kolpea handia izan zen, baita Zapaterorentzat ere. Presidente guztiak saiatu dira ETarekin eta biolentziarekin amaitzen, denak, baina Zapatero bezala inor ez. Kongresuko ebazpena egin zuen, atzean PP eraso etengabea zuela. Zapaterok gizartearen aurrean hartutako konpromisoak inork ez ditu hartu orain arte eta hori ez da nahiko baloratu. Gertatuaren ostean berriro ere ekitea? Oso zaila da horri erantzutea.

Patxi Lopezek Elkarrizketa eta elkarbizitza proposamena aurkeztu du. Betikoa beste behin ere, antza. Baliteke. Zein soluziobide du herri honek, ordea? Alde bakoitzak dituen helburuen menpe bizi gara. Helburua bata bestearen gainean jartzea bada, estrategiak batzetik urrun arituko gara. Gure helburua elkarbizitza da. Elkarbizitza helburu bada elkarrizketa landu behar da, gehiengo nabarmena bildu behar da elkarbizitza marko baten barruan. Elkarbizitza berma dezakeen marko politikoa proposatu beharrean, markoa hankaz gora jartzen duena proposatzea ardura gabeko izugarrikeria da. Beraz, betikoa eta gauza bera berriz ere, noski. Balora dezagun daukaguna baina. Edo ez dugu ezer? Dugun autogobernu maila

ez dago inon. Nahiko lukete katalanek guk duguna. Euskadin biltzen den diruaren %90a bertan geratzen da: Jaurilaritzan, diputazioetan eta udaletan banatuta. Gainerako %10 Estatura doa, kupoa ordaintzeko. Eta ez da opari. Estatuaren eskuduntzak dira eta AHTn, portuetan edota ingurumenean gastatzen dira.

“Ibarretxe aldare batera igo zaigu, tematsu, eskaera dibinoren bat egin balitzaio bezala. Hilkorren lurraldea zapaltzera jaitsi beharko du behingoz”

Patxi Lopezen proposamena uneari eutsi eta hauteskundeetara iristeko bitarteko gisa baloratu du Iñigo Urkulluk. Zer iruditzen zaizu?

Bada... guk ez dugu presarik. Hauteskundeak lehendakariak erabakitzen duenean izango dira. Guk eutsi oposizioan izanda? Gobernuan dagoenak eutsi behar dio. Areago hirukoan

dituzten gorabeherak eta alderdi barruko liskarrak izanda.

Hil honen 27an Legebiltzarrean osoko bilera izango da herri kontsulta bideratzeko. Nola ikusten duzu egoera?

Gobernua EHAK-k erabakitzen duenaren zain dago, antza. Berriz ere Ibarretxe boto prestatuekin joango da Madrilerara, herria erdiz erdi zatituta. Aluzinagarria da bere jarrera. Zertarako horrenbeste energia xahutze? Berak ondo daki Legebiltzarrean erabakiko dena ez dela inora iritsiko. Ibarretxek hobe luke esfortzu horiek guztiak elkarbizitzarako ahaleginetan baliatzea.

Euskal alderdien arteko edozein akordio lortzetik urrun gaudela, alegia.

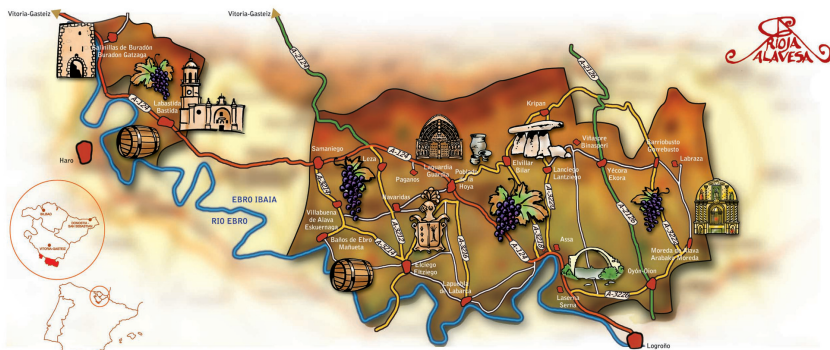
Alderdien arteko akordioak borondatea eta sen ona eskatzen ditu. Madrilerara bendizioaren bila joan gabe, saiatu gaitzen hemen elkarbizitzarako akordioa lortzen. Baina, batzuk ez dakit Marten edo Jupiterren bizi diren, Lurra behintzat gutxitan zapaltzen dute. ■

www.argia.com/bideoak
helbidean, elkarrizketa bideoa.

GUARDIA-ARABAKO ERRIOXAKO KUADRILLA

Laguardia - Errioxan
Arabako kuadrila
ikastolen eta euskararen alde

CAF eta Montte euskara planetan

Beasaingo Udala (Gipuzkoa) 2007tik lan munduan euskara normalizatzeko urrats berriak ematen ari da. Gaur egun horretan ari diren CAF eta Montte enpresetako ordezkariekin egon gara, beraien esperientzien berri izateko.

NAIARA EXPOSITO

2003. URTETIK Beasaingo Udalak Eusko Jaurlaritzaren Euskara Biziberritzeko Plana du abian, eta horren baitan hainbat estrategia ditu martxan euskararen erabilera bultzatzeko. Euskara Aholku Batzordea ere eratu zuten. Lau azpibatzerdeetako bat lan munduko eta herriko eragileak –Bareak dendari elkarteak, ELA sindikatua, Goiztiri AEK euskaltegia, Osasun Zentroa, finantza etxeak, Udal Euskaltegia, Montte eta CAF enpresak– biltzen dituen da.

Euskararen Biziberritzeko Plana onartu aurretik ordeak, euskararen egoeraren analisia egin zen eta aldeak antzeman ziren ezagutzaren eta erabileraren artean. Ezagutza (%58,27 2001ean) maila herrian hazi egin zen, erabilera berriz, ez zen proportzio berean igo. Erabilera areagotzeko, besteak beste, enpresetako euskara planak sustatzeari ekin zioten 2007an.

Eusko Jaurlaritzarekin elkarlanean

Beasaingo Udalak euskararen normalizazioan urratsak ematen hasi zenetik bideratu ditu merkataritza arloko hizkuntza paisaia euskararen erabilera areagotzeko diru-laguntzak eta itzulpen eta aholkularitza zerbitzua. 2007tik Eusko Jaurlaritzak abian jarritako LanHitz programarekin –euskarari lantokian lekua egiteko bideak erakutsi eta moduak errazten dizkio enpresei– ari da lanean.

Udaleko ordezkariak euskararen egoera aztertzeke galdeketa egitera CAF enpresarako lan egiten duten lantegietara jo zuten lehenengo –Cal-

Paisaia linguistikoa euskaratzea; horixe izaten da lantegietako normalizazio planetan urratsetako bat. Argazkiok CAF enpresakoak dira.

dereria Leku Berri, Construcciones mecánicas Senpere, Industrias Jarraiki, Mecanizados Lami, Talleres Lauko, Talleres y Suministros Lohabe–. Horieta hiruk ez dute galdeketa erantzun oraindik. Erantzun duten hiruerei diagnostia egin eta helarazi diete eta euskara plana aholkatu diete. Horiez gain, Eztanda enpresari eta Araingoiti zaharren egoitza kudeatzen duen Biharko enpresari ere, euskararen presentziaren eta erabileraren diagnostia egin diete.

Langileen ehuneko handiak euskara ezagutzeak, enpresa horien kasuan ere, ez du erabilera bermatzen. Udaleko euskara teknikaria den Gurutze Sukiak dioenez, langileen eta enpre-

saburuen jarreraren baitan dago hein handi batean euskara gehiago erabiltzea. Udalak bitartekoak jarriko ditu erabilera sustatzeko eta erabiltzaileen sarea sortzeko. Ondorengo urteetan, Beasaingo Udalaren helburua erabiltzaileen sare berriak sortzea eta sortutakoetara ahalik eta eragile gehien erakartzea da.

CAF eta Montte enpresak eredu

CAF 1995etik dago euskararen normalizazioan murgildurik eta bere kasa hasi zen lanean. Montte, berriz, 2007az geroztik ari da. Beasainen euskara planak dituzten enpresak bi horiek dira. CAFek 2.000tik gora langile ditu eta Monttek 92.

CAF aitzindari

1995az geroztik ari direnez euskararen normalizazioan, dagoeneko hainbat aurrerapauso eman dituzte. Horieta-ko batzuk honakoak dira: irudi korporatiboa eta paisaia linguistikoa bi hizkuntzetan dituzte, euskarari lehentasuna emanez; dokumentazio gehiena elebitan dute; euskararen erabilera sustatzeko plana garatu duten guneetan erabilerak gora egin duela nabarmendu du Begiristainek; hiztegi teknikoak ere osatu dute argazkiekin; e-postan euskal hitzunen identifikazioa gauzatu zuten eta harrera protokoloa euskaraz ere egiten da.

Bestalde, CAFeko euskara arduradunak azaldu due-nez, enpresak langileei euskara eskolak ordaintzen dizkie. 2006-2007 ikasturtean, 38 langilek hartu zuten parte ikastaroetan, 14 euskaltegitan banatuta. 2007-2008. ikasturtean berriz, 31 langile ari dira euskaltegian. Aurten lehenengo aldiz, Beasaingo Udal Euskaltegiaren bidez, beste 60 langilek tutoretzak eta mintzalanak egiten dituz-

te auto-ikaskuntza metodoarekin, lantegian bertan. Beraz, guztira 91 langile ari dira euskara ikastaroetan.

Euskara eskolak ordaintzeaz gain, lanorduetan talde naturalak deituriko ekimena ere abian dute. "Trenak ekoiztea ere euskaraz posible dela sinetsita gaude eta erronkarik nagusiena, nola ez, euskararen ahozko erabilerak da", azaldu du Begiristainek. Talde naturalak, elkarrekin eta elkarren ondoan lan egiten duen langile multzoari eta horiekin egiten duten dinamikari deitzen diote. 12 bat lagunez osatutako taldeak dira eta ordu eta erdiko sei saioko prozesuak egiten dituzte, euskarari buruzko jarrera kontzienteak lantzeko eta haien arteko harremanak euskalduntzeko asmoz. Taldeak anitzak izaten dira hizkuntzaren aldetik; hau da, euskaldun, euskaldun berri eta euskaraz ez dakitenez osatutakoak.

2006ko irailetik langileen artean euskarazko *Galardi* aldizkaria banatzen da.

CAFek Joxe Begiristain du euskara arduradun, egun osoz horretarako lanean ari da 2006tik. Begiristaintzat behar-beharrezkoa da enpresako langilea izatea euskara arduraduna, "ongi ezagutzen baitu enpresaren barne funtzionamendua". Dena den, Elhuyar Aholkularitzakoen babesa jasotzen segitzen dute. Bestalde, departamenduetako eta sindikatuetako ordezkariak osatutako Euskara Batzordea dute.

CAFen abian jarri zuten lehenengo zeregina paisaia linguistikoa euskaratzea izan zen -errotulazioa, irudia...-. Dena den, helburua eleaniztasuna dela adierazi du Begiristainek, "trenak mundu guztirako egiten ditugunez, kanpo harremanetan bezeroekin ia ezinezkoa zaigu euskaraz egitea".

Etorkizunera begira helburua ondokoa da: "Eguneroko lanean euskara beharrezko bihurtzea eta erabilera areagotzea nahi dugu. CAFen euskaraz jarduteko ahalmena duten pertsonen kopurua handitzea eta langileak motibatzea eta sentsibilizatzea. Azken batean, CAFen euskara eguneroko jarduneko hizkuntza izatea eta naturaltasunez eta erraz erabiltzea".

Arkaitz Errasti Montteko finantza eta pertsonal arduraduna da. 2007. urteaz geroztik ardura bat gehiago du: euskara.

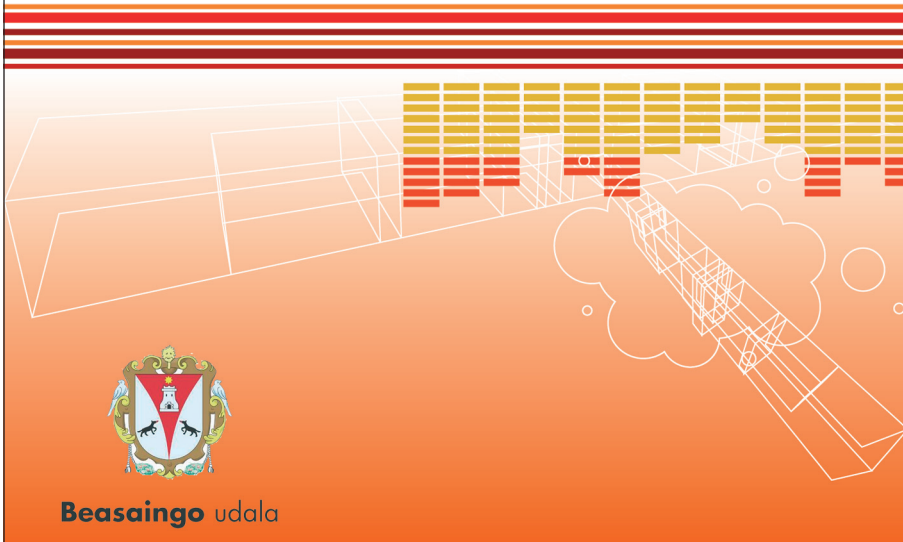
Dena den, hura ere Joxe Begiristainekin bat dator eta euskara arduradunak enpresa barrukoa izan behar duela dio.

Errasti ere pixkanaka barne funtzionamenduan eragina izango duten zereginekin ari da eta aipagarriena

kontratazioena da: dagoeneko Beasaingo bulegoan kontratatu beharreko langile berriek euskaldunak izan behar dute.

Monttek 2008an, fakturak, nominak, albaranak eta produktuen izenak euskaraz emateko helburua du. ■

Euskara gure laneko erreminta

Beasaingo udala

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

Urola Kostako “Hitza”k kirol aldizkaria eta webgunea egingo ditu

UROLA KOSTAKO Udal Elkarteko arduradunek Kirola Euskaraz programa aurkeztu dute, eta besteren artean, aldizkaria eta webgunea egingo dituztela aurreikusi dute. Udal Elkartek antolatutako lehiaketa *Hitzak* irabazi du. Aldizkaria datorren udaberrian kalera-tuko da, 12 eta 16 orri artean izango ditu eta bi hilean behin banatuko da.

100 hizkuntza EAEn

IKUSPEGI Immigrazioaren Euskal Behatokiak eta Unesco Etxearen Ama-rauna taldeak *Hizkuntza eta Immigrazioa* izeneko ikerketaren emaitzak aurkeztu dituzte. Hainbat daturen artean nabar-

mentzekoa da EAEn ehun hizkuntza hitz egiten direla, gehienak afrikarrak. Euskara-gaztelania eztabaidaz harago badago nora begiratu. Carme Junyent hizkuntzalari katalanak *II. Hizkuntzak eta Immigrazioa* Kongresuan esan duen moduan, “hizkuntza berriek euskara berriro kokatzeko balio behar digute”. Katalunian ehun ez, baina hizkuntza gehiago dituzte. Hari horri tiraka, Dolors Solá immigrazio aholkulariak *Katalunia, immigrazio-berria* izeneko artiku-lu mardula argitaratu du *Hizkuntzean*: www.euskara.euskadi.net/r59-bphizk/eu/#

“Euskararen erabilera ez sexista” gidaliburua

EMAKUNDEK argitaratu du gidalibu-rua eta erabilera sexista saihesteko

aholkuak eta adibideak eman ditu. Generoaren azterketa egiterakoan, besteak beste gai hauek jorratu ditu: Hitanoaren erabilera, “gizona” hitzaren eta “giz-” erroaren erabile-ra, gaztelerazko maileguak, “andere-ñoa” hitza eta “mari-” osagaia. Hiz-tegietan aurkitutako adibide desegokiak ere badakartza gidalibu-ruak.

BAHEA

Pako Aristik *Euskara salbatzeko dekalogoan, Berrian*, esanak: “Utzi korritzeari euskararen alde. Utzi maratoiak. Karrera ziztrin bat pres-tatzen ematen duzuen denbora piloa, zientoka ordu horiek euskara-ri eskaini ez zaizkion orduak dira. Susmoa daukat zuen alarde fisiko eta jendetsuak benetako ardurari ihes egiteko amarruak baino ez direla. Hizkuntza batekin lau gauza egin daitezke: hitz egin, irakurri, idatzi edota produktuak erosi eta dastatu”.

Carlos Pérez Nieves Nafarroako Gobernuako Hezkuntza kontseila-riak *hizkuntza eredu berria kontuan hartuta Berrian* esanak: “Agian, B2 mailara iritsi beharrean B1ean gera-tu beharko dira ikasleak. Finean, euskaraz ikasten dutenek gainontze-koen ingeles gaitasun bera eduki beharko dute. Eta horretarako, dau-ken bakartze murgiltze prozesua-rekin amaitu behar bada, amaituko dugu”.

Karmele Rotaetxe soziolinguistak *El Paisen* esanak: “Euskararen kasuan, gaitzena gramatika da. Hori muga objektiboa da euskara ikasi nahi dutenentzat. Horrexegatik, beharbada apur bat erraztu beharko genuke irakasten den euskara, erabi-lera ere erraztearren. Zergatik derri-gortu ‘diezazkiekegu’ eta horrelako formak ikastera, ‘ahal’ aditza erabili-ta errazagoa baldin bada?”.

TALAIAN

Galerak nazionalizatzea

AEBen zabor-hipoteken krisia gertatu zenetik, iazko abuztutik, behin eta berriro egin dira finantza sisteman likidazio injekzioak. Sistema horrek 600.000 milioi dolarreko galera sorrarazi izan dezake, orain arte 200.000 milioi dolarrekoa baino ez badute onartu ere. Zertan datza erreserba fede-rala eta lau banku zentral (europarra barne) elkarlanean egiten ari diren operazio hori? Finantza sistemari 135.000 milioi euroko likidazioa egiten zaio inork nahi ez dituen aktibo hipotekarioen (zabor hipoteken) truke. Ondorioz, banku zentralak abal emaila modura jokatzeko dute. Likidazioa injektatzeko erabakia munduko moneta agintari handienek hartu dute, kapitalismo gordinaren kudeatzaileak diren agintariak. Nazioarteko Moneta Funtseko (NMF) John Lipsky-k gobernuak aukera guztiak aztertu behar dituztela adierazi du, “baita finantza sistema babesteko diru publi-koa erabiltzea ere”.

Ikus dezakezue kapitalismo bortitzenaren adierazle nagusiek zer nola-ko ideia duten “interbentzionismoa” delakoaz. Nazionalizazioaren aurkari sut-suak, hain liberalak eta merkatu librearen defendatzaile diren horiek, noiz entzun dituzue irabazien gaineko esku hartzeaz hizketan? Inoiz ere ez. Galeren nazionalizazioa nahi dute, hau da, finantzariak eta euren erakun-deak kudeatzen jakin ez duten bankarien arazoak diru publikoarekin gain-ditzea. Kapitalismoak, hain bortitza izanik, nazionalizazioa bere ezaugarri-tzat erabiltzen du. Baina, argi dago, beraiei zorraz nazionalizatze-ko interesa baino ez dute. Ez irabaziak. Non daude astakeria horiek onartzen dituzten antikapitalistak, erakundeak, alderdiak eta sindikatuak?

Juan Mari Arregi

Jarraitzen da norabide argirik ikusi barik

HIRU ASTE besterik ez da falta kontsultari buruzko lege proposamena Eusko Legebiltzarrera iritsi dadin eta oraindik ez dago garbi lehenengo langa hori gaindituko duen hala ez. Aste batzuetarako bederen ekimen politikoa eskuratu berri du Ibarretxe lehendakariak, baina hartutako arriskua ere ez da txantxetako, batez ere proiektuak aurrera egitea ez dagoelako bere esku.

Bi eragileren esku dago orain proiektua: lehenik, EHAK-k gutxienez boto bat eskaini behar dio atera dadin; bigarrenik, Espainiako Gobernuak aurrera egiten utzi beharko lioke helegitea jarri barik. Aurkeztutako galderek baiezkoa ahalbidertzen diote EHAKri. Beste gauza bat, aukera politikoa edo dena dela koagatik besterik egiten duen, inoiz ez baitu izan lider jeltzale esanguratsuenaren etxera bidaltzeko aukera egoikiagorik. Ibarretxek esan duen moduan, gizarteak kontsulta babesen ez badu etxera joango baita.

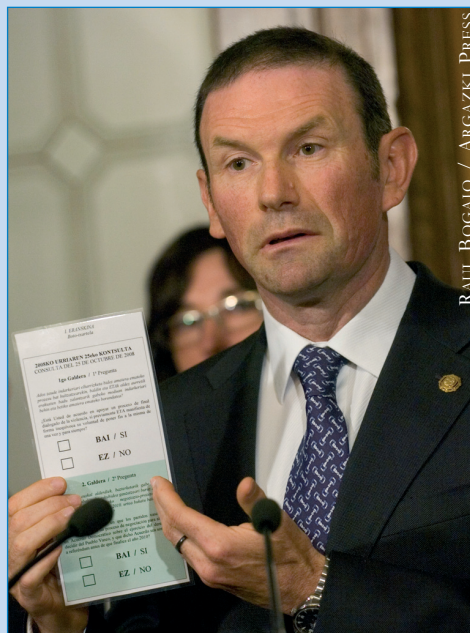
Lehen frogara hori gaindituz gero, osterat, Moncloako helegitearen datorkio eta hori bai ez dela ikusten harresiaren gainetik egiteko modurik. Dagoeneko denok badakigu gaindiezina dela, baldin eta egungo legedia gainditzen ez bada, eta ez dirudi gaur gaurkoz Ibarretxeren Gobernuak eta EAJ legeditik kanpo dagoen ezer egitekotan daudenik. Ondorioa: Madrilgo ezetza konfrontazio demokratikorako ez bada, hauteskundeetan indar metaketarako erabiltzeko da. Eta kontua da ohiko hauteskunde batzuek merezi ote zuten halako ahaleginik?

DATOZEN HAUTESKUNDE autonomikoak, dena den, guztiz ohikoak ez direla izango aurreikusten da, izan hauek urrian, urtarrilean edo apiri-

lean. Bat, Madrilke emandako ezetzaren aurrean erantzun bat antolatu nahiko du hirukoak; bi, PSEren azken emaitzek argi erakusten dute, abertzale eta ez abertzaleen arteko lehia gogorra izango dela; hiru, ikusi beharko da ea azken Espainiako hauteskundeetarako aurreikusi zen indar abertzale eta aurrerakoien arteko koalizioa eratzen den hala ez; lau, egoera dagoen moduan, ezker abertzaleak seguruena ez luke hauteskundeetara aurkezteko aukerarik.

Ibarretxe lehendakariaren ekimenak astindu dezake egungo gizarte apur bat, astindu dezake berriz gatazka bortitzean kokatu den panorama politikoa, eta hori lortzea dagoeneko ez da gutxi. Euskal gizartearen erabaki eskubidearen inguruan metatzen den guztia da ona, baina ekimen honetan ez da argi ikusten nora joan nahi den, eta nola, eta hori arriskutsua eta etsigarria izan liteke ez bakarrik erabaki eskubidean sinesten duen gizarteko alor zabalarentzat, baizik eta gizarte osoarentzat ere.

ONDO DA bizi dugun gatazka politikoa eta bortitzetik gizarteak nola atera nahi duten jakitea eta alderdiak helburu horretan akuilatzea. Historikoa litzateke hemen gakoaren iltzea den gaiak herritarrek zuzenean zer pentsatzen duten jakitea. Ondo legokeen moduan, eztabaida oso sakonak diren beste proiektu handi batzuetan ere berdin egitea, eta abiadura handiko trenaren *Y proiektuak* badu horretarako tamaina eta izaera.

RAUL BOGAJO / ARGAZKI PRESS

Gauza askok justifikatuko lukete AHTren proiektuari buruzko kontsulta zuzenak: Euskal Herrian inoiz egin den azpiegitura inbertsio handi eta dirutsuena da, zuzeneko partehartze demokratikoan sakontzen da, bada hori justifikatzen duen gizarte oposizioa maila sendo bat, gatazka sozial bat bideratzeko modu demokratikoa da... Konplexua da zuzeneko kontsultak nola erabili, zergatik, non... baina ikasteko moduko esperientziarik bada Europan eta gainera, ordua da demokrazia eta herritarren parte hartzea lau urteko hauteskunde sistema hutsaren menpekotasunetik ateratzen hasteko.

Donostiako iragan larunbateko manifestazioak, AHTren proiektuaren oposizioak gizarte sektore zabalak biltzen dituela erakutsi zuen. Datu kezagarriak ere bada, aldiz, ETA bere indar armatua hasi da erabiltzen tren proiektuaren aurka eta horrek, besteak beste, kalte agerikoa egiten dio proiektuaren aurkako indar metaketari.

Mandelaren ametsa xenofobiatan ito da Hegoafrikan

Atzerritarren aurkako eraso gogorak gertatu dira maiatzean Hegoafrikan, zehazki Johannesburgeko txabolategietan. Gubernukoek salatu dute apartheidaren garaian bezala aurrerapenaren kontrakoek "hirugarren indarra" erabili dutela. Baina Hegoafrikako gizartean egonezina sakonagoa da.

GURE MITOAK GAINBEHERA DATOZ.

Apartheidaren ondoren egian eta bakean sendatzea, ortzadar-nazioa eta diktadura osteko demokrazia partiduanitza... hori guztia datorkigu hondorra". Diagnostiko etsitua egin dute *Pambazuka News* aldizkari elektronikoaren zuzendari diren Mukoma Wa Ngugi eta Firoze Manji-k. *Pambazuka News* honela definitzen du bere burua: "Asteroko foruma Afrikako justizia sozialerako" eta prestigiozko analisiak biltzen ditu.

Mundu osoak ikusi ditu Johannesburgeko irudi lazgarriak. Maiatzaren 11n hasi eta ondorengo egunetan, hiriburu inguruko txabolategietan atzerritarrei eraso egin zieten, 50 pertsona hil —hauetako batzuk bizirik kixkalita—, beste asko zauritu eta bortxatu, etxola eta saltoki txiki asko suntsitu, 25.000tik gora ihes egitera behartu nora-hara. Mendebaldeko askori bitxi egin zaio hori Mandelaren erresuman gertatu izana, baina tele-ikusle gehienek irudiak artxibatuko zituzten beren buruetako "Afrikarren ohiko gauzak" atalean.

Aldiz, Hegoafrikako Errepublikan bertan zirrara handia eragin dute gertakizunok. Hango komunikabide handietatik iristen diren erreakzioek ondorio politikoak aipatzen dituzte, Thabo Mbeki lehendakariarentzako dimisio eskeak eta beste. Baina gizarte mugimenduen inguruko komunikabideek plazaratzen dituzten analisi, iritzi eta

eztabaidek hegoafrikarren artean dagoen ezinegon oso sakonaren berri ematen dute.

Hegoafrikan lehenbizikoz hauteskunde libreak egin ziren urtean, 1994an, orduantxe gertatu zen Ruandako genozidioa: tutsi etniako milioi bat pertsona kalitu zituzten ordura arte bizilagun zituzten hutu etniakoek. Johannesburgeko gertakariak ez dute urrundik ere Ruandakoen tamainarik, baina egia da Nelson Mandela 1990ean presondegitik ateratzean inork ez zuela horrelakorik aurreikusiko, ez eta kalkulurik txarrenetan ere.

Pambazukako zuzendariek, hain zuzen, Mandelaren esanetara jo dute gertatzen ari dena esplikatzeke. Mandelak aspaldi, 1964an espetxeratu zutenean, honela deskribatu zuen apartheid erregimenak lotuta bizi zen Hegoafrika: "Zuriek daukate munduko bizi mailarik onena, eta bitartean beltzak txirotasunean bizi dira. Afrikarren %80k itxaropenik gabe bizirautean dute, batzuetan erreserba agortuetan, non lurzorua higadura eta gehiegizko ustiaketatik ez baitie bizitzeko adina ematen. Afrikarren herena jornalari, maizter edo apopilo daude zurien etxaldeetan, Erdi Arokoa bezalako morrontzan. Beste heren bat hirietan bizi dira, gizarte eta ekonomia alorrean zurien antzeko ohi-turak garatu dituzte. Baina talde honetako afrikar gehienak ere txirotasunean bizi dira" *Pambazukako* idazlearen arabere-

Ezkerreko argazkian ageri den bide-ikurra Europan ez da ezagutzen: kaleko salmenta debekatuta dagoela abisatzen du. Johannesburgeko Soweto famatuan ateratako argazkia NYCviaRache delako batek dauka ikusgai Interneten. Eskubikoa kryyslee izenekoak egin eta sareratatuko erretratua da, Sowetokoa hau ere, eta karrikan dagoen ileapaindegia erakusten du. Ekonomia informalak Hegoafrikan daukan tamainaren bi adibide dira. Lurrazalez Iberiar penintsula halako bi izanik, 44 milioi biztanle dauka herrialdeak. Beti erakarri ditu inguruko herri txiroagoetatik etorkin asko, gaur dauzkan bost edo sei milioietara iritsi arte. Hegoafrikako gehiengo beltzaren egoera ekonomikoa asko hondatu da azken urteotan, eta txabolategi batzuetan etorkinek ordaindu dute jendearen frustrazioa.

ra, beltzen arteko azken hauetako batzuk dira ANCK agintea hartu zuenetik urteotako garapen ekonomikoari etekina atera diotenak.

Horiek egon daitezke interesatuta xenofobia indartzen. Etorkinen eskulana beharrezkoa izan du Hegoafrikak urteotan. Apartheidaren garaian ere, zerbaiten jabe zirenak erosoago eta gainerako guztiak lehen bezain gaizki bizi diren gizarte batean, txiroyen etsipena atzerritarren kontra bideratzea beti da agintearen irtenbide erraza. Europan ikusten ari denez.

Ngugi eta Manjiren iritzian, ANCKo eliteko agintariakitsu daude, txabolategietako dramak ez dituzte ezagutzen. Ziurrenik horietako batzuek Tanzania, Zimbabwe, Mozambique edo Angolan egon zirenean ere bertako txiroyak ikusteko itsu egon zirelako. Eraso eta hilketaren xenofoboaren aurrean erreakzionatzen kosta egin zaio gobernuari. Aldiz, Hegoafrikan oso ugariak diren mugimendu sozialek egoera baretzen lan handia egin dute.

"Amakwerekwere" zikinok...

PASSOP (*People Against Suffering Suppression Oppression and Poverty*), COSATU sindikatua eta beste mugimendu batzuen artean maiatzaren 17an bertan manifestaldia antolatu zuten Alexandria eta Diepsloot-en gertatutako erasoak salatu eta egoera baretzeko. "Atzerritarrek ikaratuta daude, nazien

tan poliziak jokabide ustel, krudel eta arrazistak dauzkala...

“Ez beharrak eta ez zampaketak ez dute justifikatzen pertsona batek beste erasotzea. Behartsu batek bere emaztea jo badu, familia txiro batek bere bizilagunak eraso baditu, arrestatu eta epailearen aurrera eraman behar dira. Baina hau Alexandrian gertatu bada eta ez Sandtonen, da han sufritzen ari direlako eta beren etorkizunaz larri daudelako”.

Abahlalik kritikatzan du Hegoafrikako Gobernua Zimbabwen eta Zambian jokatzan ari delako amerikarrak eta ingelesak Kongon ari diren antzera, konpainia handien interesak defendatuz. Baina erakundeak auzotan egiten du lan, eta bere agiriak auzotarren elkarbizitza bermatzeko ahaleginez daude idatzita: “Sufritzen ari diren zure bizilagunak ez itzazu zure etsai bihurtu”.

Lan zaila daukate erakundeok. Hegoafrikan azken urteotako hazkundearekin izugarri handitu da txiroen eta aberatsen arteko leizea. Horrelakoetan xenofobiak beti ematen du jokoa. Gure artean “txurrianoak”, “sudacas” edo “beurs” direnak, Hegoafrikan “amakwerekwere” dira. Abahlalikoek diote: “Serioski galdetu behar dugu ea zergatik dirua eta jende aberatsa libre ibili daitezkeen munduan barrena, eta aldiz edonon behartsuek burdinazko hesiak aurkitzen dituzten, polizia ustel eta bortitzak, lekualdatzeko eta berriro etxeratzeko ilarak”.

www.argia.com/nethurbil.php
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

garaian juduak zeuden moduan. Bidegabekeria hau gelditu beharra dago”, adierazi zuten ozenki. Beste mugimendu indartsu batek, *Social Movements Indaba* delakoak, auzo askotan bilkurak antolatu ditu maiatzean, honelako argudioekin: “Ohartu beharra dago gertakizunon jatorria afrikar askoren mixerian datzala, eta borrokatu behar dugula errealitate hau sortu duen kapitalismo neoliberal aldatzeko”.

Beste mugimendu indartsu bat da *Abahlali baseMjondolo*; euskaraz “Txabolletako Biztanleak” esango genuke. Durban hirian sortua, apartheidaren ondorengo txiroen mugimendurik sendoena da, milaka militante dauzka 30 auzotan lanean. Bere webgunean diotenez, “ekintza bat izan daiteke ilegala, baina pertsona ezin da ilegala izan”.

Abahlali taldearen idatzietako prosa xume eta argia da. Printzipio gezurtaezinez betea. “Zu auzo batean bizi bazara zu auzo horretakoa zara, eta auzo horretakoak bizilagun eta kamarada dituzu”. Edo aurrerago: “Kondenatzen ditugu Johannesburgen atzerrian jaiotakoen kontra egindako eraso, jipoi, bortxaketa eta hilketak. Ezker-eskubi borrokatuko gara hau ez dadin gertatu KwaZulu-Natal probintzian”.

Mugimenduaren gunean erraz irakur daitezke aspalditik egindako salaketa eta oharrak: txiroen haserre edozein aldetara lehertu daitekeela, kasu emateko, auzoak beteta daudela arratoiz, suteak daudela, komunik ez dagoela, jendea pilatzen dutela eremu berezietan, atzeritarrentzako eremu-

K A L I T A T E A

**Produkturik
onenak,
Zinkunegi Optikan**

Aukerarik
zabalena
bataurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bataurrekoetan.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani kalea - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Aingern Epaltza

Bazterrak nahasten lehendakari

M

aiatzaren 18a, igandea. Urduritasuna nagusi Iruñean. Beterik daude telebistadun ostatuak. Karrikan, irrati aparatuen kableak ageri dira ibiltarien belarrietatik. Osasunak liga bukaera eskasa egin du. Puntu bakar batzuen gorabeheran dago talde nafarrak lehen mailako zeruan segitzea edo bigarren mailako infernura amiltzea. Salbaidia bermatua izanen du Racingen kontra Santanderren duen partida irabazita. Horretan huts eginez gero, gorritxoan kinka larri berean dauden bertze talde batzuen partiden emaitzek erabakiko dute eroriko den ala zutik egonen. Lau zakur berde axolagabe kenduta, Iruñeko seme-alaba guztiak erne daude, ezinegon batean, Kantabriako hiriburuan zer gertatuko. Sor-tzen-Ikasbatuazek antolatutik, euskal eskola publikoaren aldeko festa ospatzen ari dira Taconer-ran, eta han ere jendeak Osasuna gogoan. Jaialdiari akabera emateko tenorea etortzen ari da, baina oraindik falta da kontzertu bat gazteen aldean. Agertu dira musikariak. Agertu da kantaria. Haren agur irribarretsuak ortots egin du entzuleen belarrietan: “gaur bigarrenera jaitsiko gara!”.

*Lendakaris Muertos*ko kideekin ez dakit nola moldatuko nintzatekeen ostatu baten barnean garagardoka. Ordea, maite dut haien ganberrokeria, bazterrak nahasteko duten gogoan. Izen beretik hasita, *Dead Kennedys* San Franciscoko aspaldiko bandaren oihartzun garbian.

70eko hamarkadan lehertu zenetik, *punk* mugimenduak itzal luzea izan du gurean. Orogen kontra jotzeko eta inguruak hankaz goratzeko grinak bat egin izan du gure belaunaldi bat baino gehiagoren samin nerabearekin. Bertze batzuek, berriz, *heavy* edo berrikiagoetan, Oi! musikan aurkitu dute behar zuten atxikimendu estetiko eta musikala. Politikan gogorrenera jo den toki batean, soinu gogorak izan dira hemengo gazte musikaren ikur eta bereizgarria.

ALBERTO ELOSEGI

Orain ez gaude 80ko loraldian, baina katea ez da eten. Dozenaka talde ditugu errezeta bertsuari atxikiak: erritmo bizia, melodia guti eta *tasun* atzizkiaren presentzia beren letretan. Transzendentziarako joera, hitz potolo eta pisuenganako isuria eta, oro har, umore eza dira, orokorrean, haien kanten ezaugarriak.

Paisaia horretan, salbuespen dira *Lendakaris Muertos*. Musikari gisa, gure herri eta auzoetan sortu diren bertze ehunka banden banaz bertzean ibiliko dira. Haien letrak, aldiz, azkar nabarmentzen dira bertzeen artean. *Lendakariak*, zaunka egin beharrean, irri egiten diote beren inguruari. Gisa honetako taldeen ohiko etsaiak —kapitla, boterea, agintari politikoak, Espainia— ez ezik, guztiak dira

haien zirien jomuga. Inoiz ere entzuten ez dituztenak ikaratzen ahalegintzeari uko egin gabe, hurbilenak ere asalatzera abiatu dira beren ironiarekin eta beren sarkasmoarekin: *Gora España, Veterano de la kale borroka, Se habla español, ETA, deja alguna discoteca, Héroe de la clase obrera...* horrelako izenburuek famatu dituzte. Baita etsaiak sorrarazi ere, taldekideek behin baino gehiagotan erran badute ere, probokatu,

ulermen motzeko jendeak baizik ez dituztela probokatzen.

Lendakariak, bistan dena, erdaraz kantatzen dute. Musika formatuan, euskarazko auto ironiak, bertzelako soziologia, bertzelako psikologia eta egun ez duen soziolinguistika beharko ditu noski, posible izateko. Hurrengo hamarkadan, akaso.

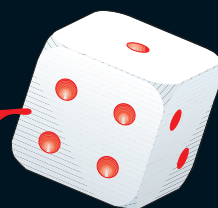
Maiatzaren 18an, Taconerako kontzertuak erdipurdiko bukaera izan zuen. Entzule batzuk oihuka hasi ziren Iruñeko laukotearen kontra: “ETA, mátalos!”. Bertze batzuk hartxintzar jaurtika aritu zitzaizkion emanaldiak iraun bitartean. Horietariko batek baxu jotzailea haztatu zuen bekanean. Odol jarioka, jotzen segitu zuen, kontzertua burutu arte. ■

Lendakariak, bistan dena, erdaraz kantatzen dute. Musika formatuan, euskarazko auto ironiak, bertzelako soziologia, bertzelako psikologia eta egun ez duen soziolinguistika beharko ditu noski, posible izateko.

Hurrengo hamarkadan, akaso

ASTE HONETAKO

zozketa

Joserra Senperena

“Dardaren interpretazioa”

5 CD opari

Soraluze, GIPUZKOA

www.hotsak.com

1

Chillida-Leku Museoa

2 harpidedunentzat
bina sarrera

Jauregi auzoa, 66
Hernani GIPUZKOA
www.museochillidaleku.com

2

Jesuskoa nekazalturismoa

2 gau eta gosaria
bi lagunentzat

Oikia auzoa
Zumaia GIPUZKOA

www.jesuskoa.net

3

aiko maiko

3 kamiseta

Karmelo Labaka, 4
Hernani GIPUZKOA

www.aiko-maiko.com

4

Mokogorri eta Nairobitarra

2 produktu sorta opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

MORRISEY (& THE SMITHS)

- Miren Begoña Goikoetxea (Getaria)
- Jon Andoni Egiluz Bergara (Bilbo)
- Oizartzun Irratia (Oizartzun)
- Txebis Gorrotxategi Gorosabel (Ermua)

UZTARTZA ATERPETXEA

- Txema Ibañez Aranaga (Erandio)

UROLA JATETXEA

- Rosa Mari Borda Egia (Azpeitia)

KIROLAZ BADAKIT

- Auro Ansotegi Altzibar (Mutriku)
- Iñaki Biain Salaberria (Donostia)

DONOSTIAKO AQUARIUMA

- Lizarra Ikastola S.Coop (Lizarra)
- Begoña Urreisti Esnal (Mutriku)
- Irune Eguen Balantzategi (Elorrio)
- Mayi Iza Agirre (Hondarribia)
- Antton Elorza Gorosabel (Arrasate)

PARTE HARTZEKO

Udako ordutegia dela eta, ekainaren 2tik irailaren 1a arte
“Harpidedunen arretarako” telefono zenbakiaren ordutegia honakoa duzue:
GOIZEKO 9:00etatik ARRATSALDEKO 15:00ak arte.

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

NATURAN GUZTIOK BIZI GARA ETXEPE BEREAN.

Zaindu *Biodibertsitatea*

